

Identifying and Categorizing a Set of Criteria for Formulating Public Policies

*Yahya Kamali¹, Sedigheh Sheikhzadeh Joshani², Farzaneh Hossein Askari³

1. Associate Professor of Public Policy Making, Department of Political Sciences, Faculty of Law and Religion, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran
2. Assistant Professor, Department of Political Sciences, Faculty of Law and Religion, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran
3. MA in Political Sciences, Faculty of Law and Religion, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

Citation: Kamali, Y., Seikhzadeh Joshani, S., & Hossein Askari, F. (2021). [Identifying and Categorizing a Set of Criteria for Formulating Public Policies]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 9 (2), 210-248. <https://doi.org/10.30507/JMSP.2021.251253.2134>

<https://doi.org/10.30507/JMSP.2021.251253.2134>

20.1001.1.23452544.1400.9.34.8.6

Funding: See Page 241

Received: 04/10/2020

Accepted: 16/02/2021

Available Online: 22/06/2021

Article Type: Applied Research

Key words:

Politics; policy making; designing policies; appropriate design; criteria.

ABSTRACT

The aim of this research is to identify a set of criteria for designing public policies. Policy makers play an important role in designing policies. In the policy making stage, after identifying the challenges of a policy, its options, and consequences, some appropriate choices are suggested. An appropriate design of public policies can increase its effectiveness. Therefore, the design stage and the criteria for appropriate public policies are a necessity. This study employs content analysis method in order to identify appropriate criteria for designing policies after reviewing the studies in the related area. The criteria, however, are divided into five themes: 1. the nature of public, 2. aspect of public, 3. agents of design, 4. the final resolution, and 5. setting the categorizing aims. These criteria can function as guidelines for analysts, policy-makers, organizations, and related institutes in designing public policy.

JEL Classification: Z00, Z1, Z11.

* Corresponding Author:

Yahya Kamali, PhD

Address: Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman

Tel: +98 (912) 8394703

E-mail: yahyakamali@yahoo.com

شناسایی و دسته‌بندی معیارهایی برای تدوین سیاست‌های عمومی

* یحیی کمالی^۱، صدیقه شیخ‌زاده جوشانی^۲، فرزانه حسین‌عسگری^۳

۱. دانشیار سیاست‌گذاری عمومی گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران
۲. استادیار گروه علوم سیاسی دانشکده حقوق و الهیات دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران
۳. کارشناس ارشد علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

 20.1001.1.23452544.1400.9.34.8.6

چیکید

تاریخ دریافت: ۱۳ مهر ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲۸ بهمن ۱۳۹۹

تاریخ انتشار: ۱ تیر ۱۴۰۰

نوع مقاله: علمی- پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

سیاست،
سیاست‌گذاری، تدوین
سیاست، تدوین خوب،
معیار.

هدف پژوهش حاضر شناسایی معیارهایی برای تدوین سیاست‌های عمومی است. تحلیلگران سیاست نقش مهمی در مرحله تدوین سیاست ایفا می‌کنند. در این مرحله، پس از بررسی ابعاد و عوامل مشکلات سیاستی، گزینه‌های سیاستی و پیامدهای آنها شناسایی و مدون می‌شود و گزینه‌های سیاستی مناسب برای هر مشکل پیشنهاد می‌گردد. تدوین مناسب و دقیق سیاست‌های عمومی احتمال موفقیت و اثربخشی این سیاست‌ها را افزایش می‌دهد. از این رو شناخت مرحله تدوین و احصای معیارهایی برای تدوین خوب سیاست‌های عمومی ضروری است. در پژوهش حاضر، با استفاده از روش تحلیل مضمون و با بررسی مطالعات مربوط به تدوین سیاست، معیارهایی برای تدوین خوب سیاست‌ها شناسایی و در پنج مضمون ۱. معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی، ۲. معیارهای مربوط به عوامل مسئله عمومی، ۳. معیارهای مربوط به بازیگران تدوین، ۴. معیارهای مربوط به راه‌حل‌های ارائه‌شده، ۵. معیارهای مربوط به تعیین اهداف دسته‌بندی شده است. این معیارها می‌تواند راهنمای تحلیلگران، سیاست‌گذاران، سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط در تدوین سیاست‌های عمومی باشد.

طبقه‌بندی JEL: Z00, Z1, Z11

* نویسنده مسئول:

دکتر یحیی کمالی

نشانی: کرمان، دانشگاه شهید باهنر کرمان

تلفن: +۹۸ (۹۱۲) ۶۵۴۶۴۵۲

پست الکترونیک: yahyakamali@uk.ac.i

۱. مقدمه

به لحاظ نظری، فرایند سیاست‌گذاری در چند مرحله مجزا و درعین حال کاملاً مرتبط و مکمل با یکدیگر صورت می‌گیرد. پژوهشگران مختلف، با اندک تفاوتی، به این مراحل اشاره کرده‌اند. برای مثال **هاولت و رامش (۱۳۸۰، ص. ۸۹)** این فرایند را در چهار مرحله ۱. دستورگذاری، ۲. تصمیم‌گیری، ۳. اجرای سیاست، ۴. ارزیابی سیاست بررسی کرده‌اند. **لاسول (1971, p. 176)** فهم، توصیه، تجویز، دستور، به‌کارگیری، ارزیابی و خاتمه را به‌عنوان مراحل سیاست‌گذاری مطرح کرده است. هربرت سایمون مراحل سیاست‌گذاری عقلانی را فهم، تعیین راه‌حل، ارزیابی راه‌حل‌ها و انتخاب بین راه‌حل‌ها برمی‌شمارد؛ درحالی که لیندبلوم ضمن تلاش برای تغییر ترتیب این مراحل، پیشنهاد می‌کند فرایند سیاست‌گذاری عقلانی از تعریف و رتبه‌بندی ارزش‌های حاکم آغاز و سپس راهکارها تعیین شود (**Hogwood & Gunn, 1984, p. 181**). ویلیام دان فرایند سیاست‌گذاری عمومی را به پنج مرحله تقسیم می‌کند: تهیه دستورکار، تدوین، اتخاذ، اجرا و برآورد. مرحله دوم تنظیم راه‌حل و تدوین سیاست است. وقتی که مقامات رسمی یک مسئله را در دستورکار قرار می‌دهند، کارشناسان شروع به تدوین سیاست می‌کنند. در این راستا، نتایج مورد نظر تعیین می‌شود و براساس تحلیل گزینه‌های مختلف، سیاست‌ها طراحی می‌شود و توسعه می‌یابند و ابزارهای مختلف سیاستی آزمون می‌شود. سپس اطلاعاتی درباره هزینه‌ها و فواید گزینه‌های مختلف گردآوری و پیامدهای آتی تخمین زده می‌شود، معیارهایی برای انتخاب گزینه‌ها ارائه می‌گردد، راه‌حل‌ها توسعه می‌یابد و تنش‌های آتی با دیگر ذی‌نفعان شناسایی می‌شود (**Dunn, 2007, pp. 43-45**).

تدوین سیاست‌ها شامل آماده کردن سیاست‌گذار و قانون‌گذار برای انتخاب راه‌حل و توصیف ابزارهایی (مثل قوانین، امتیازها، ممنوعیت‌ها، مقررات و مانند آن) است و شرح جزئیات دقیقی درباره اینکه چه کسی چه چیزی را به کار می‌برد و چه زمانی به نتایج مورد نظر دست می‌یابد (**Sidney, 2007, p. 34**). در این مرحله از فرایند سیاست‌گذاری با برخورداری از نظریات کارشناسی، وضعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، تعهدات و مسئولیت‌ها، ارزش‌های حاکم بر جامعه و سایر عوامل مرتبط، مسئله یا مشکل عمومی بررسی و تجزیه و تحلیل می‌شود. حاصل این فعالیت‌ها دستیابی به گزینه‌ها و راه‌حل‌های مطلوب برای رفع مشکل است که با در نظر گرفتن همه جوانب مسئله، به شکل‌گیری، تهیه و تدوین سیاست عمومی می‌انجامد (**قلی‌پور و غلام‌پور آهنگر، ۱۳۸۹، ص. ۸۳**).

تدوین سیاست مرحله تعامل و تقابل دو رویکرد در برابر سیاست‌های عمومی است؛ از یک سو تحلیلگران سیاست که در تحلیل سیاست‌های عمومی، دانش و تحلیل فنی را مبنای کار خود قرار می‌دهند و از سوی دیگر سیاست‌گذارانی که در بررسی گزینه‌های سیاستی، به ملاحظات سیاسی توجهی ویژه دارند. از این جهت، تدوین سیاست‌ها مرحله اساسی در فرایند

سیاست‌گذاری عمومی در نظر گرفته می‌شود. ادامه فرایند سیاست‌گذاری به تعریفی که از مشکل عمومی، ابعاد و عوامل آن که در مرحله تدوین ارائه می‌شود و همچنین گزینه‌های سیاستی پیشنهادشده و پیامدهای آن‌ها بستگی دارد. جایگاه و اهمیت مرحله تدوین سیاست‌ها باعث می‌شود تأثیرات بلندمدتی در سایر مراحل سیاست‌گذاری و نیز جامعه مورد نظر بگذارد. حضور بازیگران مختلف در این مرحله اهمیت آن را افزایش می‌دهد. با وجود اهمیت مرحله تدوین در فرایند سیاست‌گذاری، در ادبیات نظری و پژوهش‌های تجربی مربوط به این مرحله، تعریف مورد توافقی از تدوین سیاست‌های عمومی و ابعاد و معیارهای آن بیان نشده است. از این رو با توجه به اهمیت این مرحله در فرایند سیاست‌گذاری عمومی، در پژوهش حاضر تلاش شده با استفاده از روش تحلیل مضمون و بررسی مطالعات علمی سیاست‌گذاری عمومی، معیارهایی برای تدوین خوب سیاست‌های عمومی شناسایی و دسته‌بندی شود.

۲. پیشینه تحقیق

در زمینه تدوین سیاست‌های عمومی، کمتر منبعی وجود دارد که به‌طور مستقل این مرحله از فرایند سیاست‌گذاری را بررسی کرده باشد. با این حال، برخی از نویسندگان و تحلیلگران برجسته سیاست‌گذاری عمومی در آثار خود به مرحله تدوین سیاست‌ها پرداخته یا به‌طور مشخص مرحله تدوین را در یک حوزه سیاست‌گذاری عمومی بررسی و تحلیل کرده‌اند.

هاولت و ماخرجی (2017) در دانشنامه تدوین سیاست، به‌عنوان اولین اثر مستقل در این حوزه، به تبیین مسائل مربوط به طراحی سیاست و ابزارهای تدوین سیاست پرداخته‌اند و بازیگران سیاست‌گذاری و نقش‌هایی را که آن‌ها در زمینه تدوین ایفا می‌کنند، بررسی کرده‌اند. آن‌ها ترکیبی از موضوعات مربوط به تدوین سیاست را از طریق بررسی مطالعات موردی، تجزیه و تحلیل سیاستی و جمع‌آوری طیف گسترده‌ای از یافته‌های پژوهشی ارائه کرده‌اند.

ویلیام دان (2007) در کتاب *تحلیل سیاست‌گذاری عمومی* نمایی از ماهیت مشکلات سیاستی را ارائه می‌دهد و عناصر اصلی فرایند صورت‌بندی مشکلات سیاستی را تشریح و تبیین می‌کند. در این کتاب، مقایسه انواع مختلف الگوها و برخی از روش‌های مربوط به صورت‌بندی مشکلات سیاستی بررسی می‌شود. دان نه تنها اهمیت صورت‌بندی مشکلات را در تحلیل سیاست‌گذاری تشریح می‌کند، بلکه نشان می‌دهد صورت‌بندی مشکلات جزء لاینفک فرایند سیاست‌گذاری است. در این کتاب، مراحل صورت‌بندی مشکلات و انواع مشکلات سیاستی تشریح شده است.

فیشر، میلر و سیدنی (2007) در فصل ششم *تحلیل سیاست‌گذاری عمومی* به رویکردهای آکادمیک تدوین سیاست، با تأکید بر طراحی و انتخاب ابزارهای تدوین سیاست، محتوای

تدوین سیاست و نتایج سیاست‌گذاری عمومی پرداخته‌اند.

مطالعه عمومی چرخه‌های خط‌مشی و زیرنظام‌های سیاست‌گذاری، اثر هاولت، رامش و آنتوب (۱۳۹۵)، عنوان کتاب دیگری است که در فصل پنجم آن با عنوان «تدوین سیاست: ابزارهای سیاستی و طراحی سیاست» مراحل تدوین، محتوای تدوین، ابزارهای سیاستی، طبیعت گزینه‌های پیشنهادی و زیرنظام‌های سیاست‌گذاری تشریح شده است.

در فصل چهارم کتاب سیاست‌گذاری یکپارچه برای توسعه پایدار، نوشته فریزن، هاولت، رامش و ژوون (۱۳۹۳)، نیز مرحله تدوین سیاست تشریح شده است. تمرکز این کتاب بر مراحل تدوین سیاست و نکاتی است که در این مرحله از فرایند سیاست‌گذاری باید مورد توجه قرار گیرد. در ادامه برای چگونگی توجه به ملاحظات توسعه پایدار در مرحله تدوین سیاست، توصیه‌هایی ارائه شده است.

«فرایند تدوین سیاست عمومی در کشورهای در حال توسعه»، اثر های (۲۰۱۳)، عنوان مقاله‌ای است که هدف آن آزمودن مدل تدوین سیاست و نوع گزینه‌ها یا راه‌حل‌های امکان‌پذیر برای حل مشکلات سیاستی است. براساس یافته‌های این پژوهش، ساختار خرده‌سیستم با دو جزء مباحثه عوام و سود شبکه‌ها و همچنین مشارکت بازیگران مختلف در تدوین سیاست مؤثر است.

کتاب ابزارهای تدوین سیاست، نوشته جردن و تورنپنی (۲۰۱۵)، به بررسی نظام‌مند ادبیات ابزارهای خاص مرحله تدوین سیاست‌های عمومی پرداخته و رابطه بین بازیگران، مکان‌ها، ظرفیت‌ها و اثرات هر ابزار را نشان داده‌اند.

در ایران نیز در برخی پژوهش‌های مرتبط با این زمینه، واژه تدوین سیاست به‌عنوان متغیر اصلی پژوهش به‌کار رفته؛ اما از ادبیات علمی تدوین سیاست استفاده نشده و در مواردی تدوین سیاست با تصمیم‌گیری و تصویب سیاست یکسان قلمداد شده است. اما در چند مورد، به ابعادی از تدوین سیاست به‌درستی اشاره شده است. برای نمونه حسین‌پور (۱۳۸۴) براساس نگرش سیستمی، به ارائه راهبردی‌های سیستمی پرداخته که ابزاری سودمند برای تدوین برنامه‌های استراتژیک ارتباطات توسعه است. یافته‌های پژوهش وی فقدان نگرش سیستمی و ارتباط ارگانیک اجزای برنامه را نشان می‌دهد. براساس نتایج این تحقیق، باید در مباحث مربوط به ارتباطات و توسعه، بین عوامل توسعه تعامل برقرار گردد و به‌منزله سیستم در نظر گرفته شود.

مقاله «مدل شبکه‌ای حاکمیت و اداره: رویکردی جایگزین برای نظام تدوین برنامه‌های توسعه در ایران»، به قلم رشیدی و ردادی (۱۳۷۸)، از جمله آثار مرتبط با پژوهش حاضر

است که در آن، الگویی برای تدوین برنامه‌های توسعه ارائه شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد برای رفع آسیب‌های برنامه‌ها باید به این نکات توجه کرد: مهم‌ترین مسئله پراکندگی و ناهماهنگی میان اجزای تدوین‌کننده برنامه است. روابط میان اجزا و مشارکت‌کنندگان در توسعه کشور مشخص نیست. ساختار سلسله‌مراتبی به جدایی افراد و ارکان کمک کرده است. از توان بالقوه متخصصان و شخصیت‌های حقیقی و حقوقی استفاده مناسبی نمی‌شود. راه‌حل این است که رویکرد راهبری الگوی توسعه از رویکرد سلسله‌مراتبی دیوان‌سالارانه به رویکرد شبکه‌ای تغییر یابد تا به کمک متخصصان و سازمان‌های مشارکت‌کننده، الگوی توسعه کشور و تدوین سندهای برنامه به‌شیوه بهتری راهبری گردد.

بدری، رضوانی و خدادادی (۱۳۹۹) وضعیت موجود در چارچوب تدوین سیاست‌گذاری فضایی توسعه پایدار کالبدی در مناطق روستایی کشور را تحلیل کرده‌اند. دستیابی به شناخت در این پژوهش با استفاده از دو روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار و نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. براساس نتایج، چارچوب تدوین سیاست‌گذاری فضایی موجود توسعه پایدار کالبدی در مناطق روستایی ایران متشکل از عوامل سیاست‌گذاری، فرایندهای سیاست‌گذاری و محتوای سیاست‌هاست. افزون‌بر این، عوامل مهمی، نظیر نبود سیاست‌های کلی نظام در توسعه روستایی، تمرکزگرایی و جایگاه حاشیه‌ای جامعه روستایی در سطح ملی، بر چارچوب تدوین سیاست‌گذاری فضایی نیز اثرگذار است.

خلیلی و کفاشیان (۱۳۹۰) ضمن بررسی و تحلیل سیاست ملی اطلاع‌رسانی و با بهره‌گیری از رویکردی تطبیقی در تحلیل سیاست‌های ملی اطلاع‌رسانی تدوین‌شده برخی از کشورهای پیشرو، عمده‌ترین بایستگی‌های تدوین و استقرار این سیاست را در ایران مورد نقد و بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده‌اند که تدوین سیاست ملی اطلاع‌رسانی کارآمد در جهت پیاده‌سازی «نظام ملی اطلاع‌رسانی» نقشی مؤثر و راهگشا دارد.

در پژوهش‌های نام‌برده، به عوامل، مراحل و ابزارهای مورد استفاده در مرحله تدوین سیاست‌های عمومی اشاره و به‌طور ضمنی نیز معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی معرفی شده؛ اما در آن‌ها، دسته‌بندی جامعی از معیارهای تدوین خوب سیاست‌ها به چشم نمی‌خورد. در پژوهش حاضر، تلاش شده تا با استفاده از روش تحلیل مضمون، معیارهای اجرای موفق شناسایی و دسته‌بندی گردد. از این معیارها می‌توان در ساخت چارچوب تحلیل پژوهش‌های موردی مربوط به مرحله تدوین سیاست استفاده کرد.

۳. چارچوب نظری

تدوین سیاست یکی از مراحل تکرارشونده فرایند سیاست‌گذاری عمومی است. تدوین سیاست در واقع یک نظام هدایت مرکزی است که در موفقیت مراحل بعدی سیاست‌گذاری مؤثر

است. اهمیت زیاد تدوین از این روست که ناکامی سیاست‌گذاران در بسیاری از موارد ناشی از تدوین نامناسب سیاست‌هاست.

تدوین سیاست شامل شناسایی مشکل، توسعه راه‌حل‌های عملی، تحلیل راه‌حل‌های در دسترس و انتخاب بهترین راه‌حل است. تدوین سیاست در واقع توسعه روش‌های مؤثر و قابل قبول است برای نشان دادن اینکه چه چیزی در دستور کار سیاست‌گذاری اتفاق می‌افتد. تدوین مؤثر به این معناست که سیاست پیشنهادشده راه‌حلی معتبر، مؤثر و قابل اجرا برای مسائل است (Hayes, 2014, p. 1). اساسی‌ترین مرحله در سیاست‌گذاری عمومی تشخیص مشکل یا تعیین صورت مسئله سیاست‌گذاری است؛ زیرا تا تعریف و شناخت درستی از درد و مشکل صورت نگیرد، درمان و راه‌حل میسر نخواهد شد. بنابراین مهم‌ترین مرحله در شروع سیاست‌گذاری، شناخت مشکل و مسئله است. مشکلی که باید شناخته شود، گاه عینی است، مثل آمار بیکاری و گاه ذهنی و ارزشی و هنجاری است، مانند کاهش اعتماد عمومی در جامعه. مشکل هرچه باشد، سیاست‌گذار باید برای حل آن، صورت‌بندی دقیقی از مسئله ارائه دهد.

ویلیام دان (2007, pp. 82-85) مراحل مختلفی را برای تجزیه و تحلیل مشکلات در عرصه سیاست‌گذاری عمومی مطرح می‌کند که هر کدام از آن‌ها دارای کاربردها و اثرات خاصی هستند و می‌توانند بر فرایند تنظیم راه‌حل‌ها و در مجموع بر کل فرایند سیاست‌گذاری اثرگذار باشند. این مراحل عبارت‌اند از احساس مشکل، صورت‌بندی مشکل، حل مشکل، حل مجدد، حل نکردن مشکل و رهاسازی آن. دان مشکلات سیاستی را بر مبنای صورت‌بندی آن‌ها به سه دسته تقسیم می‌کند: مشکلات خوب صورت‌بندی‌شده، مشکلات نسبتاً خوب صورت‌بندی‌شده و مشکلات بد صورت‌بندی‌شده. پیچیدگی نسبی هر مشکل، یعنی میزان ارتباط و پیوستگی آن با مشکلات دیگر، تعیین‌کننده مبنای هر کدام از انواع مشکلات است. مشکلاتی وجود دارند که فقط یک یا عدة معدودی از سیاست‌گذاران با آن‌ها سروکار دارند و تعداد محدودی راه‌حل سیاستی برای آن‌ها ارائه شده است. سیاست‌گذارانی که به این مشکلات می‌پردازند، دارای ارزش‌های یکسانی هستند و اهداف واحدی را دنبال می‌کنند. در زمینهٔ ثمربخش بودن راه‌حل‌های سیاستی ارائه‌شده برای این مشکلات نیز اطمینان خاطر وجود دارد و درصد احتمال خطا در آن کم است (ibid., pp. 79-81).

تدوین سیاست فرایند ارائهٔ گزینه‌های سیاستی برای پاسخ به مشکلات ارائه‌شده در دستور کار است. این مرحله خودبه‌خود پس از ورود به یک مسئله، در دستور کار قرار نمی‌گیرد. در این مرحله، تدوین‌کنندگان سیاست‌گزینه‌های سیاستی را شناسایی، بازتعریف و مدوّن می‌کنند تا زمینه را برای تصمیم‌گیری آماده نمایند. در این مرحله، تدوین‌کنندگان سیاست‌ها وظایف مربوط به ارزیابی و مقایسهٔ پیامدها و راه‌حل‌های بالقوه را انجام می‌دهند

(فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۳). زمانی که دولت وجود مشکلی عمومی را شناسایی کند و نیاز به انجام عملی در قبال آن را ضروری یابد، مشکل به مرحله تنظیم دستورکار رسمی وارد می‌شود. زمانی که یک دستورکار به جایگاه رسمی می‌رسد، سیاست‌های خاصی باید تدوین شود. تحلیلگران و سیاست‌گذاران اهداف را مشخص و جایگزین‌های سیاستی را شناسایی می‌کنند و یکی از جایگزین‌ها را که بهترین نتایج را به‌دست می‌دهد، برمی‌گزینند. گرچه تحلیلگران ممکن است در هر مرحله از چرخه سیاست‌گذاری مشارکت کنند، مشارکت آن‌ها در مراحل تدوین، تحقق و ارزیابی سیاست ضروری است (گوپتا، ۱۳۹۳، ص. ۱۴۰).

۱-۳. مراحل تدوین سیاست

مراحل مختلفی برای تدوین سیاست ذکر شده است. هارولد توماس (2001, p. 30) چهار مرحله تدوین را شناسایی کرده است: ۱. ارزیابی؛ ۲. گفت‌وگو؛ ۳. تدوین؛ ۴. تثبیت.

۱. ارزیابی: در این مرحله، داده‌ها شناسایی می‌شود و مورد توجه قرار می‌گیرد، و اطلاعات مربوط به مشکلات و راه‌حل‌های سیاستی در قالب گزارش‌های پژوهشی و داده‌ها از ذی‌نفعان یا عموم مردم جمع‌آوری می‌شود. از این رو دولت، هم مولد و هم دریافت‌کنندهٔ ورودی‌ها در خصوص مشکلات و راه‌حل‌های سیاستی است.

۲. گفت‌وگو: در این مرحله، محور بحث و تبادل نظر در مورد اهداف سیاستی، نظرات مختلف و راه‌حل‌های بالقوه است. گفت‌وگوها ممکن است با مشارکت متخصصان و نمایندگان منتخب بخش خصوصی، سازمان‌های کارگری یا سایر گروه‌های ذی‌نفع و به‌صورت ساختاریافته باشد یا به‌صورت فرایندی بازتر و بدون ساختار انجام شود. به‌دنبال تسهیل ارتباط بین بازیگران سیاست‌گذاری، دیدگاه‌های مختلفی دربارهٔ مسائل و راه‌حل‌های بالقوه آن ارائه می‌شود.

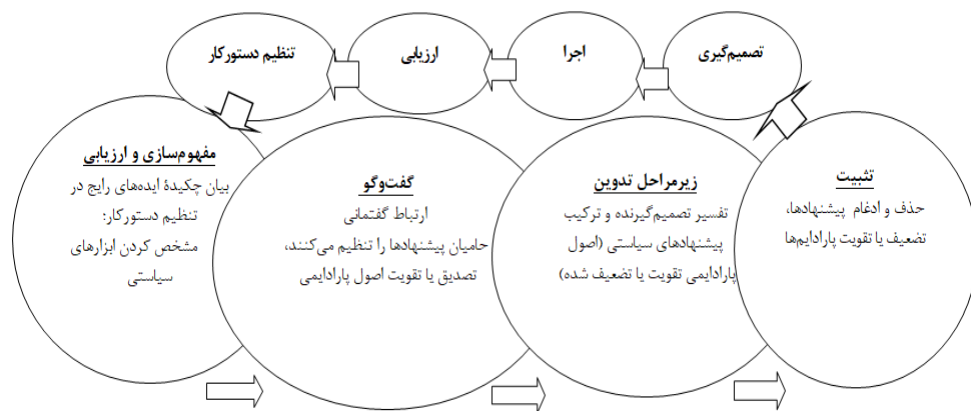
۳. تدوین: محور این فرایند، مرحلهٔ تدوین واقعی است که در آن مدیران و مقامات دولتی هزینه‌ها، مزایا، چالش‌ها و فرصت‌های مختلف گزینه‌های سیاستی را در تلاش برای تثبیت یک پیشنهاد یا ترکیبی از پیشنهادها بررسی می‌کنند و در مورد اینکه کدام گزینه‌ها یا ترکیبی از گزینه‌ها معتبر است، اطلاعاتی را به تصمیم‌گیرندگان می‌دهند. چنین بازخوردهایی شکل پیش‌نویس قانونی را به خود می‌گیرد یا می‌تواند چارچوبی برای بازیگران بخش‌های خصوصی و عمومی بعدی تعیین کند تا طرح خاصی از اقدام را به بحث گذارند.

۴. تثبیت: انتخاب برخی گزینه‌های سیاستی احتمالاً مخالفت بازیگرانی را در پی خواهد داشت که گزینه‌های آن‌ها کنار گذاشته شده است. وقتی برخی بازیگران سیاست‌گذاری

فرصت دارند دربارهٔ انتخاب‌های توصیه‌شده بازخورد دهند، بعضی بازیگران که از انتخاب‌های گزینه‌ای خاص حمایت می‌کنند، ممکن است گرد هم بیایند و اجماعی را به وجود آورند تا بتوانند خود را با اقدامات مربوط به تدوین سیاست مرتبط نگه دارند. حمایت از گزینه‌های سیاستی در مرحلهٔ پیشنهاد، می‌تواند فرصت لازم را برای اثرگذاری بر مراحل تصویب و اجرای سیاست فراهم آورد. سایر بازیگران سیاست‌گذاری به مخالفت خود با انتخاب‌های سیاستی خاص ادامه می‌دهند، به این امید که تحولات بعدی از بیرون آن‌ها را تعدیل کنند (ibid.).

در شکل زیر، فرایند تدوین سیاست به چهار مرحلهٔ فرعی تقسیم شده است؛ از مفهوم‌سازی گزینه‌های دقیق تا ادغام پیشنهادهای سیاستی بازبینی‌شده. در طول مفهوم‌سازی و ارزیابی، بازیگران گزینه‌های سیاستی ایدئال خود را بیان می‌کنند و در مرحلهٔ گفت‌وگو و زیرمراحل تدوین، دربارهٔ گزینه‌های سیاستی مذاکره و سازش صورت می‌گیرد.

شکل ۱. مراحل تدوین سیاست (Source: Adapted from Thomas, 2001)

از دیدگاه فریزن و دیگران (۱۳۹۳)، مراحل تدوین سیاست به شرح ذیل است:

۱. تنظیم سازوکارهای مشارکتی و بین‌سازمانی: سیاست‌گذاران بسته به میزان و گسترهٔ مسائل سیاستی می‌توانند کمیته‌ها یا کارگروه‌های بین‌سازمانی را برای کامل کردن اقدامات مربوط به تدوین سیاست، بسته به موضوع مورد نظر، به صورت جمعی یا مستقل ایجاد نمایند. سیاست‌گذاران باید اندیشکده‌های دولتی و غیردولتی را که دارای دانش تخصصی و مهارت دربارهٔ مسائل خاص سیاستی و راه‌حل‌های آن هستند، در این فرایند مشارکت دهند.

۲. تحلیل عوامل یک مسئلهٔ سیاستی: توصیه شده است که تدوین‌کنندگان سیاست‌ها و

سایر تحلیلگران برای تحلیل عوامل مشکل، از مدل‌ها استفاده و شواهد تجربی را جمع‌آوری کنند. بهترین مدل ایجادشده «مدل بازار» است که مشکلات سیاستی را نتیجه عدم تعادل در عرضه و تقاضای کالا و خدمات عمومی می‌پندارد. «مدل تولید» بر نقش دولت متمرکز است. «مدل تکاملی» برای تحلیل مشکل از طریق تمرکز بر فرایندها و رویه‌هایی که در آن مسئله به مشکل تبدیل می‌شود، مورد استفاده قرار می‌گیرد. تدوین‌کنندگان سیاست‌ها هنگام انتخاب ابزارهای تحلیل باید اطلاعات لازم، زمان و هزینه مورد نیاز، توانایی مواجهه با نااطمینانی‌ها و شفافیت فرایند تحلیلی و خروجی‌ها را در نظر بگیرند.

۳. تنظیم اهداف سیاستی: تدوین‌کنندگان سیاست باید بر مبنای تحلیل علل ریشه‌ای، اهداف را برای راه‌حل سیاستی بالقوه تعیین کنند. این اهداف باید راهنمای جست‌وجوی گزینه‌های سیاستی باشد. تدوین‌کنندگان سیاست می‌توانند تنظیم اهداف را به روش پایین به بالا یا بالا به پایین آغاز کنند. اهداف باید محدود باشند تا مانع سردرگمی شوند.

۴. ارائه گزینه‌های سیاستی: تدوین‌کنندگان سیاست‌ها می‌توانند سه رویکرد را در مورد ارائه گزینه‌های سیاستی ارائه نمایند: الف. انتقال سیاست: تدوین‌کنندگان سیاست‌ها می‌توانند گزینه‌های خود را از طریق شناخت اثرات سایر سیاست‌ها که در سایر مکان‌ها در سطح مدیریتی مشابه و با مسائل مشابه به کار رفته‌اند، ارائه کنند. ب. جعبه‌ابزار دولت: تدوین‌کنندگان سیاست‌ها می‌توانند ابزارهای متداولی را که دولت برای مقابله با مشکلات عمومی به کار می‌گیرد، مورد توجه قرار دهند. ج. ابتکار سیاست: تدوین‌کنندگان سیاست‌ها می‌توانند گزینه‌هایی را شناسایی کنند که پتانسیل دستیابی به اثرات مختلف را دارند. معیار اساسی برای بررسی گزینه‌ها، «قابلیت پذیرش سیاسی» آن‌هاست. معیار دیگر «امکان‌پذیری اداری» و «هزینه - اثربخشی» است (همان، صص. ۷۶-۶۵).

۳-۲. ابزارهای تدوین سیاست

تدوین سیاست فرایند شناسایی و پرداختن به راه‌حل‌های احتمالی برای مشکلات سیاستی یا کاوش گزینه‌های مختلف موجود برای حل مشکلات است. استفاده از ابزارهای تدوین سیاست بخش مهمی از این فرایند است. این ابزارها برای جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل ابعاد سیاست مورد نظر و کمک به تصمیم‌گیرندگان مورد استفاده قرار می‌گیرند. ابزارها همیشه در تاریخ تحلیل سیاست جایگاهی ویژه داشتند. لاسول دیدگاهی از تحلیل سیاست ارائه داد که در آن، رشته‌های مختلف دانشگاهی و همچنین بازیگران مختلف در فرایند تدوین سیاست حضور دارند. در ادامه دانشکده‌های مدیریت دولتی و علوم سیاسی به دنبال ارائه درک درستی از نحوه عملکرد نظام‌های سیاسی و اداری بودند. فرض بر این بود که ابزارهای تحلیل توسط کارشناسان فنی در اقتصاد تولید می‌شوند. واحد تحلیل سیستم‌ها، از جمله سیستم طرح‌ریزی،

برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی^۱، نمونه‌ای از ابزارهای لازم برای تدوین سیاست به‌شمار می‌رفت که به‌دنبال ادغام بودجه و تدوین سیاست بود و می‌خواست کارایی تصمیم‌ها را افزایش دهد. در ادامه ابزارهای تدوین سیاست متحول شد. این ابزارها از تکنیک‌های تحقیق عملیات و تحلیل اقتصادی استفاده می‌کردند؛ مانند روش‌های ارزیابی هزینه‌ها و فواید گزینه‌های مختلف سیاستی و روش تحلیل سیستم‌های پیچیده (Joardan & Turnpenny, 2015, pp. 4-13).

دان (2007) معتقد است برخی از ابزارهای مرحله‌ی تدوین سیاست برای پیش‌بینی و جست‌وجوی مشکلات آتی استفاده می‌شود، مانند سناریونویسی؛ بعضی ابزارها برای شناسایی و پیشنهاد گزینه‌ها به‌کار می‌رود، مثل تحلیل هزینه - فایده، هزینه - اثربخشی و تحلیل چندمعیاره؛ برخی ابزارها نیز برای سازمان‌دهی مشکل مورد استفاده قرار می‌گیرد، مانند طوفان مغزی، تحلیل مرز و ترسیم استدلال ذی‌نفعان.

سه نوع اصلی ابزار تدوین سیاست براساس سطح پیچیدگی فنی آن‌ها عبارت‌اند از:

۱. ابزارهای ساده مانند چک‌لیست‌ها، پرسش‌نامه‌ها، جداول تأثیر یا تکنیک‌های مشابه برای کمک به قضاوت متخصصان.

۲. ابزارهای پیچیده‌تر مانند فنون سناریونویسی، تحلیل هزینه - فایده، ارزیابی ریسک و تحلیل چندمعیاره که مستلزم چندین مرحله‌ی تحلیلی دارای قوانین از پیش تعیین‌شده، روش‌ها و رویه‌های خاص هستند.

۳. ابزارهای پیشرفته که تلاش می‌کنند جنبه‌های پیچیده‌تر و پویای توسعه‌ی اقتصادی یا اجتماعی را با انجام تمرینات شبیه‌سازی مبتنی بر رایانه به‌دست آورند (Nillson et al., 2008, p. 335).

درخت تصمیم‌گیری نیز یکی از ابزارهای این حوزه است که میزان نااطمینانی از پیامدهای آتی مسائل سیاستی و راه‌حل‌های پیشنهادی آن‌ها را نشان می‌دهد. از این ابزار می‌توان در ارائه‌ی گزینه‌های سیاستی استفاده کرد. مدل‌های مختلف آینده‌پژوهی و سناریونویسی نیز در مرحله‌ی تحلیل روند مسائل سیاستی، در صورت عدم اقدام سیاستی و همچنین بررسی روندهای آتی در صورت به‌کار بردن گزینه‌های مختلف سیاستی، می‌توانند مؤثر باشند. این مدل‌ها در قالب کارهای تیمی و وابسته به اندیشکده‌های تحلیل سیاست به‌کار می‌روند و عمدتاً در مسائلی استفاده می‌شوند که نیازمند سیاست‌گذاری بلندمدت هستند. در مجموع ابزارهای مختلف تدوین سیاست در مراحل مختلف آن کاربرد دارد. در جدول ۱، نمونه‌ای از این ابزارها و کاربرد آن‌ها در هر مرحله‌ی تدوین سیاست ذکر شده است.

1. PBBS

جدول ۱. ابزارهای مورد استفاده در مراحل مختلف تدوین سیاست

مرحله تدوین سیاست	نمونه اطلاعاتی که فراهم می‌شود	نمونه ابزار
	اطلاعات مبنایی برای مشکلات سیاستی	شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی داده‌های پیمایشی گزارش‌های آماری شواهد ذی‌نفعان
توصیف مشکل	شواهدی درباره دلایل مشکل و مقیاس آن	سیستم اطلاعات جغرافیایی نقشه‌ها شواهد متخصصان
	بیان ارزش‌ها از طریق مشارکت	طوفان مغزی، تحلیل مرز و ترسیم استدلال ذی‌نفعان
ارزیابی مشکل	مانند مرحله توصیف مشکل	ابزارهای مرحله توصیف مشکل
تعیین اهداف	چشم‌اندازها، اهداف، آینده‌ها و مسیرهای مختلف	تحلیل سناریو
	مقایسه اثرات بالقوه گزینه‌های مختلف	تحلیل هزینه - فایده و هزینه - اثربخشی تحلیل هزینه - سودمندی تحلیل چندمعیاره تحلیل هزینه - ریسک تحلیل ریسک
ارزیابی گزینه‌ها	ارزیابی روندهای گذشته و آینده	ابزارهای پیش‌بینی شامل: روش‌های آماری یا تحلیل سری زمانی قضاوت افراد مطلع، مانند روش دلفی شبیه‌سازی کامپیوتری پیش‌بینی اقتصادی شبیه‌سازی بین‌سازمانی
طراحی سیاست	ارزیابی اثرات بالقوه ابزارها یا بسته‌های سیاستی	مانند ابزارهای مرحله ارزیابی گزینه‌ها

۳-۳. بازیگران مرحله تدوین سیاست

تدوین سیاست، مرحله بسیار مهمی از فرایند سیاست‌گذاری با بازیگران مختلف، اغلب تحت فشار سیاسی شدید از طرف مشاوران و گروه‌های ذی‌نفع است. این فرض وجود دارد که برخلاف مرحله تنظیم دستورکار (که در آن رسانه‌ها، سیاست‌مداران و مردم ممکن است با شفافیت بیشتری درگیر شوند) تدوین سیاست بسیار بیشتر تحت سلطه کسانی است که دارای دانش تخصصی هستند و دسترسی ممتاز به تصمیم‌گیرندگان یا یک جایگاه قانونی در سازمان دولتی یا وزارتخانه خاص دارند. به این بازیگران که شامل تصمیم‌گیرندگان عمدتاً سیاست‌مداران، تولیدکنندگان دانش و یا ارائه‌دهندگان و کارگزاران دانش هستند، اغلب سیستم مشاوره سیاسی گفته می‌شود. سایر شرکت‌کنندگان اصلی بسته به موقعیتشان (بازیگران اصلی، تحلیلگران حرفه‌ای سیاست، مقامات دولت مرکزی و دیگران) و میزان نفوذشان (بخش عمومی، بخش خصوصی و افراد خارجی) متمایز هستند (Jordan & Turnpenny, 2015, p. 7). در فرایند تدوین سیاست، اعمال قدرت و تأثیر از سوی افراد مختلف صورت می‌گیرد. این افراد و گروه‌ها به نوعی در فرایند تدوین اعمال نفوذ می‌کنند.

۱. شهروندان: در یک دموکراسی نمایندگی، فرض می‌شود که قدرت از سوی مردم جریان می‌یابد. این امر مستلزم آن است که قدرت لازم برای تدوین سیاست‌ها از طرف مردم به نمایندگانی که قوه قانون‌گذاری را تشکیل می‌دهند، واگذار می‌شود و به نوبه خود سیاست‌هایی به نمایندگی از مردم تدوین می‌گردد. در این حالت، مردم روند تدوین سیاست را با رأی دادن به نامزدهایی که نظرات و ارزش‌های آن‌ها را قبول دارند، شروع می‌کنند. نمایندگان مردم از طریق قوه مقننه سیاست‌ها را با اکثریت آرا تدوین می‌کنند.

۲. احزاب سیاسی: در مورد سیاست‌های عمومی، احزاب سیاسی به‌منزله پیوند بین شهروندان و سیاست‌گذاران فعالیت می‌کنند. اولاً احزاب تمایل دارند برنامه یا بیانیه‌هایی را در اختیار شهروندان قرار دهند. معمولاً مردم براساس برنامه خود بیشتر به یک حزب خاص رأی می‌دهند تا به اشخاص حقیقی. رأی‌دهندگان انتظار دارند حزبی که به آن رأی می‌دهند، اگر انتخاب شود، سیاست‌های مربوط به تعهدات ارائه‌شده در مانیفست انتخاباتی را تدوین کند. ثانیاً احزابی که برنده انتخابات می‌شوند، انتظار دارند برنامه خود را عملی کنند؛ درحالی که احزاب مخالف باید برنامه‌های جایگزین ارائه دهند. در این مرحله، انتخابات سیاست‌های عمومی می‌تواند تحت تأثیر اعمال کنترل بر مقامات حزب که در دولت هستند، مانند رئیس‌جمهور و معاون رئیس‌جمهور، باشد (Sapru, 1998, pp. 48-56).

احزاب سیاسی بازیگران اصلی تدوین هستند. هدف احزاب اعمال قدرت در دولت با کسب مقام است. براساس طبقه‌بندی ایدئولوژیک بین احزاب، احزاب چپ به دولت دیدگاه خوش‌بینانه دارند و دولت را نیرویی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌دانند. برعکس

احزاب راست دیدگاه مثبتی درباره نقش بازارها برای به‌دست آوردن رفاه و آزادی دارند. تمایز دیرینه‌ای بین احزاب نمایندگی و احزاب یکپارچه درباره چگونگی تدوین و اجرای سیاست وجود دارد. احزاب نمایندگی در این زمینه نظرسنج‌محور هستند و موضع واکنشی در سیاست اتخاذ می‌کنند و نه شکل دادن به افکار عمومی. احزاب نمایندگی بر ترجیحات رأی‌دهندگان تمرکز می‌کنند. در مقابل احزاب یکپارچه تمایل دارند که براساس برنامه‌های مبتنی بر فلسفه و اصول مشخص رأی به‌دست آورند و به‌دنبال بسیج رأی‌دهندگان از طریق اقدام عملی و نه موضع واکنشی هستند. در احزاب نمایندگی، تدوین سیاست خطر پوپولیستی شدن و نظرسنج‌محور شدن را دارد. در احزاب نوع یکپارچه، سیاست‌ها با اصول حزبی انطباق دارد؛ اما ممکن است باعث بی‌توجهی به خواسته‌های رأی‌دهندگان شود (Eichbaum & Shaw, 2017, pp. 466-467). تنوع بیشتری در زمینه نوع ایفای نقش احزاب در مرحله تدوین سیاست بسته به ماهیت و ایدئولوژی احزاب وجود دارد.

۳. گروه‌های فشار: سازمان‌هایی هستند که اعضای آن‌ها یک منافع مشترک را به‌اشتراک می‌گذارند. این گروه‌ها تلاش می‌کنند، بدون اشغال منصب‌های سیاسی، بر تصمیمات دولت تأثیر بگذارند (Anderson, 2003, p. 27).

۴. مشاوران تخصصی: بررسی نقش مشاوران در تدوین سیاست، به‌عنوان نوعی تولید دانش از دیدگاه دولت، سیاست، شبکه‌ها و فرایندهای قدرت زمینه بحث و گفت‌گو را در این خصوص فراهم می‌کند. مشاوره سیاستی، به‌عنوان حرفه، در بسیاری از کشورهای پیشرفته پذیرفته است. دانش تخصصی این افراد بر فرایند تدوین سیاست و تصمیم‌گیری اثرگذار است. مشاوران به‌صورت فعال در فرایند شناسایی و حل مسئله حضور دارند و می‌توانند بر چگونگی تدوین و تغییر سیاست تدوین‌شده اثر بگذارند. ورود مشاوران خصوصی به دولت، سیاست و شبکه‌های قدرت به‌عنوان «دولت سایه» مورد توجه قرار گرفته است.

بااینکه گروه‌های فشار وارد تدوین سیاست می‌شوند، تدوین‌کنندگان رسمی سیاست نیستند. تدوین‌کنندگان رسمی سیاست آن دسته از مقاماتی هستند که اختیار قانونی برای تدوین سیاست‌ها دارند. این مقامات عبارت‌اند از:

- قوه مقننه: عالی‌ترین نهاد سیاست‌گذاری است. در هر نظام سیاسی، قوه مقننه در واقع مجلس ملی (پارلمان) خواهد بود. به همین ترتیب، سازمان‌های دیگر، مثل احزاب سیاسی و شرکت‌های تجاری، نیز دارای نهادهای سیاست‌گذاری عالی مشابه هستند؛ مثلاً کنوانسیون‌های ملی و هیئت‌مدیره.

- قوه مجریه: سازمانی است که مسئولیت اجرای سیاست‌ها را برعهده دارد. در نظام سیاسی، ریاست این سازمان معمولاً برعهده رئیس‌جمهور است و شامل وزارتخانه‌ها و

سازمان‌های مختلف است. از آنجا که قوه مقننه تمایل دارد مقدار زیادی از اختیارات تدوین سیاست را به رئیس‌جمهور واگذار کند، این قوه در تدوین سیاست نیز مشارکت دارد.

- قوه قضاییه: دستگاه قضایی در کشور دموکراتیک نقشی اساسی در تدوین سیاست دارد؛ به‌ویژه دیوان عالی کشور این نقش را با بررسی قوانین قضایی ایفا می‌کند. بررسی قضایی به قدرت دادگاه‌های قضایی برای تطبیق اقدامات قوه مقننه و مجریه با قانون اساسی اطلاق می‌شود و در صورت انجام نشدن این اقدامات، آن‌ها را مطابق مقررات قانون اساسی باطل اعلام می‌کند. در این زمینه، وقتی یک قاضی مفاد قانون‌گذاری را تفسیر می‌کند، تفسیر وی به سیاستی در زمینه موضوع مورد بحث تبدیل می‌شود (Stiftung, 2008, p. 4).

چگونگی تأثیر ذی‌نفعان بر تدوین سیاست، پرسشی اساسی در مطالعات سیاست‌گذاری و در جوامع دموکراتیک است؛ زیرا موضوعاتی مانند قدرت، پول و نمایندگی را درهم می‌آمیزد. دانشمندان و شهروندان به‌طور یکسان با این مشکل مواجه‌اند که تأثیر گروه‌های ذی‌نفع برای مطالعه و همچنین نظریه‌پردازی درباره آن دشوار است. لابیگری معمولاً بیشترین تأثیر را دست‌کم در مراحل قابل مشاهده تدوین سیاست دارد. علاوه بر این، محیط سیاست‌گذاری ترکیبی پیچیده از گروه‌ها و سایر بازیگران سیاست‌گذاری است که اغلب تغییر موقعیت می‌دهند. در هر حوزه سیاست‌گذاری، تعداد زیادی از بازیگران یا کارآفرینان سیاست وجود دارند که با ارائه راه‌حل ارجح خود، به‌دنبال اثرگذاری بر دستورکار هستند. همه این عوامل بر پیچیدگی فرایند سیاست‌گذاری و مرحله تدوین سیاست اثر می‌گذارند.

۴. روش تحقیق

در پژوهش حاضر، با استفاده از تحلیل مضمون و بررسی ادبیات نظری تدوین سیاست‌ها، معیارهای تدوین خوب سیاست‌ها شناسایی و دسته‌بندی شده است. تحلیل مضمون روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای (مضامین) موجود درون داده‌هاست. این روش در حداقل خود داده‌ها را سازمان‌دهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند. اما می‌تواند از این فراتر رفته، جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را تفسیر کند. مراحل تحلیل مضمون به شرح زیر است (Braun & Clarke, 2006, pp. 19-23):

مرحله اول، آشنایی با داده‌ها: برای اینکه پژوهشگر با عمق و گستره محتوایی داده‌ها آشنا شود، باید خود را در آن‌ها غوطه‌ور سازد. غوطه‌ور شدن در داده‌ها معمولاً شامل بازخوانی مکرر داده‌ها و خواندن آن‌ها به‌صورت فعال (یعنی جست‌وجوی معانی و الگوها) است.

مرحله دوم، ایجاد کدهای اولیه: این مرحله شامل ایجاد کدهای اولیه از داده‌هاست. داده‌های کدگذاری‌شده با واحدهای تحلیل (مضمون‌ها) متفاوت‌اند. کدها اجزای اصلی

تحلیل مضمون هستند و در واقع «ام» یا «برچسب‌هایی» هستند که توسط پژوهشگر به قسمتی (یک جمله یا پاراگراف) از داده‌ها اطلاق می‌شوند و با سؤال‌های پژوهش ارتباط زیادی دارند.

مرحله سوم، جست‌وجوی مضامین: این مرحله پس از کدگذاری کل متن داده‌ها آغاز می‌شود و شامل دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب مضمون‌های بالقوه، و مرتب کردن همه خلاصه‌های کدگذاری شده در قالب مضمون مشخص است. در واقع پژوهشگر تحلیل کدهای خود را شروع می‌کند و در نظر می‌گیرد که چگونه کدهای مختلف می‌توانند برای ایجاد مضمونی کلی ترکیب شوند.

مرحله چهارم، بازبینی مضمون‌ها: این مرحله زمانی شروع می‌شود که پژوهشگر مجموعه‌ای از مضمون‌ها را ایجاد کرده است و اکنون آن‌ها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. این مرحله شامل دو گام بازبینی و تصفیه مضمون‌هاست. گام اول به بازبینی در سطح خلاصه‌های کدگذاری شده اختصاص دارد و در گام دوم، اعتبار مضمون‌ها در رابطه با مجموعه داده‌ها بررسی می‌شود.

مرحله پنجم، تعریف و نام‌گذاری مضمون‌ها: مرحله پنجم زمانی شروع می‌شود که نقش رضایت‌بخش از مضمون‌ها وجود داشته باشد. در این مرحله، پژوهشگر مضمون‌های ارائه‌شده برای تحلیل را تعریف می‌کند و مورد بازبینی قرار می‌دهد.

مرحله ششم، تهیه گزارش: نگارش پژوهش‌های تحلیل مضمون از مرحله اول آغاز می‌شود و در طول فرایند تحقیق ادامه می‌یابد. این کار باعث می‌شود تحلیل داده‌ها و نگارش گزارش پژوهش هم‌زمان انجام شود و پژوهشگر همواره در حال رفت‌و برگشت داده‌ها و گزارش‌دهی باشد.

در پژوهش حاضر، براساس این مراحل و به روش اسنادی، مطالعات نظری و پژوهش‌های حوزه اجرای سیاست‌های عمومی به‌عنوان داده‌های پژوهش گردآوری شده است. این داده‌ها با جست‌وجوی کلیدواژه‌های «تدوین سیاست»، «تدوین خوب سیاست» و «معیارهای تدوین سیاست» در بانک‌های اطلاعاتی Sage، Jstor، Research gate و بانک‌های اطلاعاتی فارسی نورمگز و مگ‌ایران گردآوری شده است. نتیجه جست‌وجو شامل ۳۷ مقاله پژوهشی و ۷ فصل کتاب و ۵ جلد کتاب بود که در عنوان، چکیده یا متن اصلی آن‌ها یکی از کلیدواژه‌های جست‌وجو قرار داشت. در کدگذاری داده‌ها و استخراج معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی، از همه منابع جمع‌آوری شده استفاده شده است.

متناسب با سؤال اصلی پژوهش، به کدگذاری اولیه داده‌ها پرداخته شده که نتیجه این

مرحله معیارهای تدوین خوب سیاست‌ها بوده است (رجوع شود به جداول بخش یافته‌های تحقیق). در ادامه با ترکیب معیارهایی که ارتباط مفهومی با هم داشتند، مضمون‌های بالقوه شناسایی و نام‌گذاری شده است. این مضمون‌ها متناسب با سؤال پژوهش و کدهایی که در هریک وجود دارد، مورد بازبینی قرار گرفته و نهایتاً مضمون‌های پنج‌گانه شامل معیارهای مربوط به تدوین خوب سیاست‌های عمومی در قالب جداول مجزا ارائه شده است.

۵. یافته‌های تحقیق

پژوهش حاضر با استفاده از تحلیل مضمون و بررسی ادبیات علمی حوزه سیاست‌گذاری عمومی و تدوین سیاست‌ها، معیارهای تدوین خوب سیاست‌ها را شناسایی و دسته‌بندی کرده است. این معیارها به پنج مضمون تقسیم شده است: ۱. معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی؛ ۲. معیارهای مربوط عوامل مسئله عمومی؛ ۳. معیارهای مربوط به بازیگران تدوین؛ ۴. معیارهای مربوط به راه‌حل‌های ارائه‌شده؛ ۵. معیارهای مربوط به تعیین اهداف.

۵-۱. معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی

دسته اول معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی به ماهیت مسئله عمومی مرتبط هستند. در جدول ۲، این معیارها و نمونه‌داده‌هایی که معرف هر معیار هستند، آمده است.

جدول ۲. معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی

ردیف	معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی	نمونه‌داده‌ها
۱	اولویت بودن تنظیم مسئله	تنظیم مسئله بر سایر فعالیت‌های تدوین سیاست، مانند شناسایی انواع مختلف راه‌حل‌ها و انتخاب میان آن‌ها، اولویت دارد (Vesely, 2017, p. 81).
۲	توجه به ابعاد مختلف مسئله	پس از ایجاد مشکل، از طریق نوعی جمع‌آوری داده‌ها، ابعاد مختلف مربوط به سیاست مسئله برای تعیین علل و وسعت آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد که اساساً مبنایی برای شناسایی راه‌حل‌های احتمالی است (Jordan & Turnpenny, 2015, p. 8).
۳	توجه به نواقص	در سیاست‌گذاری، با واقعیات عینی سروکار داریم. باید نقص‌ها، ضعف‌ها و کاستی‌ها را حتی‌الامکان به‌صورت عینی، شفاف و آماري نشان دهیم (کمالی، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۲).
۴	صورت‌بندی کلان‌مشکل و توجه به ویژگی‌های کلان	کار اصلی در جریان تجزیه و تحلیل هر مشکل صورت‌بندی کلان‌مشکل مربوط به آن است. در حرکت از کلان‌مشکل به مشکل اساسی، تحلیلگر سعی می‌کند مشکل را براساس ویژگی‌های مهم و کلی آن تعریف کند (Dunn, 2007, p. 78).
۵	توجه به جهان‌بینی‌ها	جهان‌بینی‌ها، ایدئولوژی‌ها یا افسانه‌های مشهور در چگونگی تعریف و تبیین مشکلات اساسی نقش مهمی دارند (ibid., p. 79).

ردیف	معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی	نمونه‌داده‌ها
۶	توجه به فرایند استدلال	تحلیلگران اطلاعات باید به فرایند استدلال خویش آگاه باشند. آن‌ها باید علاوه بر اندیشیدن به خود قضاوت‌ها و نتیجه‌گیری‌ها، به چگونگی قضاوت کردن و نتیجه گرفتن نیز بیندیشند (هیونر، ۱۳۸۰، ص. ۳۹).
۷	توجه به عینیات و مشاهده مشکل	در سیاست‌گذاری عمومی، با عینیات و مسائل مربوط به زندگی اجتماعی سروکار داریم. اساس سیاست‌گذاری باید مشاهده و تحلیل مشکلات باشد (کمالی، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۱).
۸	توجه به دانش مربوط به زمینه و واقعیت عینی	تدوین مؤثر سیاست بدون دانش وابسته به زمینه و دانش مربوط به واقعیت عینی غیرممکن است (Vesely, 2020, p. 220).
۹	توجه به شواهد	با توصیف و ارزیابی مسئله، سیاست‌گذاران ممکن است انواع خاصی از شواهد برای حمایت از اقدام درمورد موضوعات خاص انتخاب کنند یا خود مسائل ممکن است مولد انواع خاصی از شواهد باشند (Lehtonen, 2017, p. 166).
۱۰	داده‌ها و تحقیقات بیشتر	داده‌های بیشتر و تحقیقات بهتر افزایش تأثیر سیاست‌های عمومی و به‌طور هم‌زمان تدوین سیاست‌های مناسب یا منطقی‌تر را تضمین می‌کند (Martin & Faria, 1998, p. 56).
۱۱	استفاده از شاخص‌ها	شاخص‌ها می‌توانند اطلاعات پایه‌ای درمورد مشکلات سیاست ارائه دهند. آن‌ها شواهدی در زمینه ایجاد و مقیاس مسئله ارائه می‌دهند و می‌توانند به بیان ارزش‌ها از طریق فرایندهای مشارکتی کمک کنند (Lehtonen, 2017, p. 166).
۱۲	پژوهش درباره موضوعات درحال ظهور	مدیران سیاست‌گذاری باید پژوهش درباره موضوعات درحال ظهور را که به‌طور بالقوه حیاتی‌اند اما هنوز در دستور کار قرار نگرفته‌اند، پیش‌بینی و هماهنگ نمایند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۸).
۱۳	استفاده از مدل چندبازیگری	مدل چندبازیگری در تدوین سیاست مناسب است؛ زیرا می‌تواند پنج عنصر سیاست‌گذاری (استقامت در طول زمان، مدیریت تعارض، تعدیل ارزش، مدل‌سازی تاریخی، الگوبرداری تصنعی) را در نظر بگیرد (Klabbers, 1985, p. 146).
۱۴	انتخاب یک مکانسیم راهنما	در شرایط نامساعد محیطی مرتبط با وابستگی متقابل و غیرقابل پیش‌بینی بودن، انتخاب مکانسیم راهنما خطوط کلی فرایند تدوین را تنظیم می‌کند و الزاماتی را مربوط به عملکرد ابزارهایی که ممکن است مستقل از اهداف و سایر محدودیت‌های قبلی باشد، قرار می‌دهد (Linder & Peters 1990, p. 79).
۱۵	توجه به سیاست‌های فعلی	تدوین سیاست باید مبتنی بر دانش مربوط به طراحی سیاست فعلی باشد؛ برای مثال مثال بر اهمیت دانش محلی، درک عمیق از دیدگاه‌های بازیگران و نیاز به تدوین بسته‌های سیاست تأکید می‌شود (Vesely, 2020, p. 213).
۱۶	تکرار تدوین سیاست	تدوین سیاست فرایندی تکرارشونده است و درعمل فرض بر این است که تجزیه و تحلیل مسئله باید مقدم بر تدوین سیاست پیشنهادی و تجویزی باشد (ibid., p. 222).

۵-۲. معیارهای مربوط به عوامل مسئله عمومی

دسته دوم معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی به عوامل مسئله عمومی اختصاص دارد. در **جدول ۳**، به این معیارها و نمونه‌داده‌های معرف هر معیار اشاره شده است.

جدول ۳. معیارهای مربوط به عوامل مسئله عمومی

ردیف	معیارهای مربوط به عوامل مسئله عمومی	نمونه‌داده‌ها
۱	انجام تحلیل علی معلولی	تحلیل علی معلولی در بسیاری از موارد تدوین سیاست به شکل هدفمند مؤثر است (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۸).
۲	انجام تحلیل علل ریشه‌ای مسئله	تحلیل علل ریشه‌ای شامل شناسایی علل ریشه‌ای، روند این علل و چگونگی اثرگذاری آن بر سیاست‌ها در طول زمان است (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۲).
۳	فهم روند علی	وولمن اظهار می‌کند که هر چه فهم بهتری از روند علی وجود داشته باشد، به احتمال زیاد می‌توانیم سیاست‌های عمومی را برای مقابله با آن با موفقیت تدوین کنیم (Jordan & Turmpenny, 2015, p. 8).
۴	شناخت الگوی علیت	اولین شرط برای طراحی سیاست موفق شناخت الگوی علیت است (Peters, 1987, p. 288).
۵	استفاده ترکیبی از مدل‌های بازار، تولید و تکاملی	استفاده ترکیبی از مدل‌های بازار، تولید و تکاملی در تحلیل مشکل احتمالاً می‌تواند تصویر جامعی از دلیل مشکل ارائه دهد و در نتیجه ترکیب جامعی از گزینه‌های سیاستی را تولید کند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۷۰).
۶	بررسی پویایی علت‌ها	در تحلیل دلایل ریشه‌ای، بررسی پویایی علت‌ها جهت حفظ تناسب گزینه‌های سیاستی با شرایط متغیر ضروری است و مستلزم آن است که تحلیل نه تنها شامل دلایل ریشه‌ای، بلکه دربرگیرنده روندهای دلایل و اتفاقات و سیاست‌های مؤثر بر روندها نیز باشد (همان‌جا).

۷ استفاده از تحلیل بازخورد
تجزیه و تحلیل بازخورد بینش جدیدی درباره علل و تأثیرات سیاست ارائه می‌دهد (Burroughs, 2017, p. 76).

۸ فرضیه‌سازی درباره ارتباط بین ورودی و خروجی
تجزیه و تحلیل سیاست باید فرضیه‌هایی صریح در مورد ارتباط بین ورودی و خروجی (گزینه‌های طراحی) و خروجی آن ایجاد کند که از طریق آن انتظار می‌رود یک سیاست طراحی منجر به یک نتیجه خاص شود (Capano & Howlett, 2019, p. 3).

۹ بیان احتمالات به جای قطعیت
به جای ادعاهای قطعی در مورد اثرات یک برنامه، تحلیلگر سیاست باید از جملات احتمالی استفاده کند (Harrar & Bawden, 1972, p. 426).

۱۰ اتکا به استدلال ابزاری
طراحی سیاست با استدلال ابزاری مترادف نیست، اما مطمئناً به این شکل از استدلال متکی است (Howlett & Lejano, 2012, p. 360).

۱۱ شناسایی سازمان‌های مسئول هر عامل
در تحلیل‌های علی‌معلولی، مبتکران سیاست باید سازمان‌های مسئول برای هر یک از عوامل را به شیوه‌های ممکن شناسایی کنند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۸).

۱۲ استفاده از مدل‌ها و شواهد تجربی در تحلیل عوامل
تدوین‌کنندگان سیاست‌ها و سایر تحلیلگران در تحلیل دلایل یک مشکل باید از مدل‌ها استفاده کنند و شواهد تجربی را جمع‌آوری نمایند (همان، ص. ۶۹).

۱۳ الگوسازی و اقتصادسنجی
الگوسازی و اقتصادسنجی کمک می‌کند که تصمیم‌گیرنده و برنامه‌ریز اقتصادی بتوانند یک سیاست مشخص اقتصادی را که به‌طور معمول برنامه‌نمیده می‌شود، از میان یک مجموعه از سیاست‌گذاری‌ها که رقیب برنامه فوق خوانده می‌شود، انتخاب کند (فاسمی، ۱۳۸۲، ص. ۲).

۳-۵. معیارهای مربوط به بازیگران تدوین سیاست‌ها

دسته سوم معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی به بازیگران تدوین مربوط است. در جدول ۴، این معیارها و نمونه‌داده‌های معرف هر معیار مشاهده می‌شود.

جدول ۴. معیارهای مربوط به بازیگران تدوین سیاست‌ها

ردیف	معیارهای مربوط به بازیگران تدوین	نمونه‌داده‌ها
۱	مشارکت سازمان‌های مسئول اجرا، نظارت و ارزیابی سیاست	مدیران سیاست‌گذاری باید سازمان‌های مسئول اجرای سیاست‌ها، نظارت و ارزیابی را در این مرحله مشارکت دهند تا دیدگاه‌های آن‌ها درباره عملیاتی شدن گزینه‌های مورد نظر را بشنوند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۶).
۲	مشارکت ذی‌نفعان	به مدیران سیاست‌گذاری و تدوین‌کنندگان سیاست‌ها توصیه می‌شود ذی‌نفعان اصلی را در چنین جوامعی مشارکت دهند؛ به‌ویژه کسانی که به‌طور مستقیم از مشکلات اثر می‌پذیرند یا آسیب‌پذیری بیشتری از مشکلات دارند (همان، ص. ۶۷).
۳	توجه به ائتلاف‌ها	پژوهشگران سیاست‌گذاری بر اهمیت توسعه ائتلاف‌ها، به‌عنوان راهی برای میانجیگری منافع متنوع، تأکید می‌کنند (Oborn, Barrett & Dawson, 2013, p. 257).
۴	تعامل ذی‌نفعان	هر برنامه بسته به حوزه کارکرد آن، دارای چندین ذی‌نفع است که تعامل این ذی‌نفعان در تدوین برنامه جهت تکمیل حلقه‌ها و تضمین ضروریات گریزناپذیر است (عزیزخانی، ۱۳۹۳، ص. ۱۴).
۵	نهادینه کردن مشارکت	نهادینه کردن مشارکت بیشتر نمایندگان محلی در فرایند تدوین سیاست باعث افزایش آزادی و توانمندی‌ها می‌شود که یکی از شاخص‌های مهم توسعه است (Pessali, 2011, p. 23).
۶	توجه به رویکرد مشارکتی	سیاست‌گذاران و تدوین‌کنندگان سیاست‌ها باید به رویکرد مشارکتی، از جمله مشارکت اساسی و نهادینه‌شده ذی‌نفعان مرتبط و استراتژیک به‌ویژه در مراحل اولیه فرایند سیاست‌گذاری، توجه نمایند. آن‌ها همچنین باید بودجه کافی برای مشارکت ذی‌نفعان در اختیار داشته باشند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۷).
۷	استفاده از سیستم‌های مشاوره	سیستم‌های مشاوره سیاست برای مطالعه تدوین سیاست‌ها و درک انتخاب و استقبال از گزینه‌ها و ترتیبات مختلف سیاست مهم هستند (Howlett & Mukherjee, 2017, p. 11).
۹	تعامل گسترده با مردم	تعامل گسترده مردم ترکیبی از دانش را در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد و فهرست انتخاب در دسترس سیاست‌گذاران را بسط می‌دهد (Millar, Davidson & White, 2020, p. 317).

- ۱۰ تسهیل روابط آزاد و دائمی بین اعضای جوامع
مدیران سیاست‌گذاری برای دستیابی به همه فواید جوامع سیاست‌گذاری باید روابط آزاد و دائمی بین اعضای این جوامع را تسهیل کنند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۷).
- ۱۱ توجه به اهداف و مکانیسم‌های مؤثر بر تصمیمات مخاطبان
طراحان و مجریان سیاست نه تنها باید به اهداف سیاست و ابزارهای تحقق این اهداف توجه کنند، بلکه باید مکانیسم‌هایی را که بر استدلال، تصمیمات و اقدامات مخاطبان تأثیر می‌گذارد، در نظر بگیرند (Bakir, 2019, p. 22).
- ۱۲ حضور کارآفرینان سیاست
حضور کارآفرینان سیاست در فرایند تدوین سیاست می‌تواند به پیشرفت سیاست مبتنی بر شواهد کمک کند؛ زیرا کارآفرینان شواهد مناسب را بموقع به‌دست می‌آورند و به تصمیم‌گیرندگان اشاره می‌کنند که چرا شواهد مرتبط هستند و چگونه می‌توانند در سیاست از آن‌ها استفاده کنند (Gunn, 2017, p. 273).
- ۱۳ مشارکت اندیشکده‌ها
مدیران سیاست‌گذاری باید اندیشکده‌های دولتی و غیردولتی را که دارای دانش تخصصی و مهارت درباره مسائل خاص سیاسی و راه‌حل‌های آن‌ها هستند، در این فرایند مشارکت دهند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۷).
- ۱۴ حضور در جوامع سیاستی
اعضای یک جامعه سیاستی از هسته اصلی ارزش‌های مشترک پیروی می‌کنند. حضور در چنین جوامعی برای بیان دیدگاه‌های خاص در تدوین سیاست ضروری است (همان، ص. ۶۶).
- ۱۵ اهداف و ارزش‌های یکسان سیاست‌گذاران
سیاست‌گذارانی که به مشکلات خوب صورت‌بندی‌شده می‌پردازند، دارای ارزش‌های یکسانی هستند و اهداف واحدی را دنبال می‌کنند (Dunn, 2007, p. 75).
- ۱۶ شناسایی تعصبات متخصصان و تصمیم‌گیرندگان سیاست
شناسایی تعصبات متخصصان سیاست و تصمیم‌گیرندگان می‌تواند سهم ویژه‌ای در طراحی سیاست داشته باشد (Strassheim, 2019, p. 3).
- ۱۷ نیروی انسانی فعال و قابلیت‌های سازمانی
گروه‌های ذی‌نفع به‌خودی‌خود برای اظهارنظر و حمایت از راه‌حل‌های خاص برای مسائل در جریان به‌پا نمی‌خیزند؛ بلکه این کار مستلزم دراختیار داشتن نیروی انسانی فعال و قابلیت سازمانی است (هاولت و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۲۱۹).
- ۱۸ تعامل ایجادکنندگان سیاست و اجراکنندگان سیاست
ایجادکنندگان سیاست و اجراکنندگان سیاست دو دسته از ذی‌نفعان هستند؛ تعامل و همکاری میان این دو دسته موفقیت سیاست را به‌دنبال دارد (رونقی و فیضی، ۱۳۹۳، ص. ۱۶۹).

۱۹	حفظ منافع ذی‌نفعان و سیاست‌گذاران در مواجهه با ائتلافات سیاسی از جمله عوامل مؤثر در زمان تدوین سیاست است (همان، ص. ۱۷۰).	حفظ منافع ذی‌نفعان و سیاست‌گذاران در مواجهه با ائتلافها
۲۰	در دولت و خارج از آن، برخی بازیگران بیشتر از سایرین تأثیرگذارند؛ از این رو بیشتر احتمال دارد برای مشورت‌دهی به تصمیم‌گیرندگان مورد توجه قرار گیرند (Howlett & Kraft, 2012, p. 82).	مشورت با تصمیم‌گیرندگان
۲۱	در کل ادبیات هنجاری و تجربی نشان می‌دهد مکانیسم‌های مشارکتی و مشورتی تعامل شهروندان می‌تواند مزایایی برای تدوین سیاست داشته باشد (Johnson, 2017, p. 211).	مکانیسم‌های مشارکتی و مشورتی تعامل شهروندان
۲۲	ساختار گفت‌وگو و تأثیر آن بر مشارکت در فرایند تدوین سیاست می‌تواند تفاوت معناداری ایجاد کند (Howlett & Mukherjee, 2017, p. 7).	توجه به ساختار گفت‌وگو
۲۳	بدون درک عمیق نظری و تجربی از شیوه طراحی سیاست‌ها، هرگز نمی‌توان دستورالعمل‌های کاری را برای تدوین سیاست تدوین کرد (Vesely, 2020, p. 215).	شناخت شیوه‌های طراحی سیاست
۲۴	سیاست‌گذاران باید بتوانند وضعیت را درک کنند و شواهدی از نوع دانش اقلان‌کننده را در آن زمینه ایجاد نمایند (Colebatch, 2018, p. 370).	درک وضعیت و استفاده از دانش اقلان‌کننده
۲۵	توانایی افراد و سازمان‌ها برای به‌دست آوردن، ارائه و استفاده از انواع مختلف دانش در روند سیاست‌گذاری، به‌عنوان مهم‌ترین ابعاد ظرفیت حل مسئله مدرن، دیده می‌شود (Nekola & Ko-houtek, 2017, p. 48).	توانایی در استفاده از دانش
۲۶	طراحی سیاست خوب مبتنی بر درک بهتر مکانیسمی است که مداخلات سیاستی از طریق آن منجر به نتایج مورد انتظار می‌شود (Capano & Howlett, 2019, p. 2).	درک بهتر مکانیسم مداخلات سیاستی
۲۷	جعبه‌ابزار تدوین‌کنندگان سیاست باید بسیار گسترده و ساختاریافته باشد (Vesely, 2020, p. 219).	گسترده بودن جعبه‌ابزار تدوین سیاست

۵-۴. معیارهای مربوط به راه‌حل‌های ارائه‌شده

دسته چهارم معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی به راه‌حل ارائه‌شده در مرحله تدوین مرتبط هستند. در جدول ۵، به این معیارها و نمونه‌داده‌های معرف هر معیار اشاره شده است.

جدول ۵. معیارهای مربوط به راه‌حل‌های ارائه‌شده

ردیف	معیارهای مربوط به راه‌حل‌های ارائه‌شده	نمونه‌داده‌ها
۱	بررسی امکان‌پذیری اداری و هزینه - اثربخشی گزینه‌ها	یکی از معیارهای مهم برای ارائه گزینه‌ها، امکان‌پذیری اداری و هزینه - اثربخشی است (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۷۶).
۲	انتخاب گزینه کم‌هزینه	اگر هزینه گزینه‌ها برابر باشند، گزینه‌ای مطلوب است که کمترین هزینه مالی را دارد یا موجب دستیابی به اهداف بیشتر با هزینه یکسان می‌شود (همان، ص. ۷۶).
۳	توجه به ابعاد فنی و ملاحظات سیاسی و امکان‌پذیری اداری	جوهره جست‌وجوی راه‌حل‌های یک مسئله نه‌تنها متضمن شناسایی اقداماتی است که از نظر فنی برای مواجهه یا دفع مشکلات مورد ملاحظه قرار می‌گیرد، بلکه به ملاحظات سیاسی و امکان‌پذیری اداری آن نیز باید توجه شود (هاولت و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۱۹۹).
۴	توجه به حداکثرسازی منابع	در دیدگاه طراحی هدفمند، مشکلات اجتماعی پیچیده و پایدار هستند و برای مبارزه با آن‌ها باید منابع خود را به حداکثر برسانیم (Mumper, 2003, p. 40).
۵	استفاده از تحلیل امکان‌سنجی سیاسی	به تدوین‌کنندگان سیاست توصیه می‌شود عدم موفقیت اجرا و تصویب را پیش‌بینی کنند و از تکنیک‌هایی مانند تحلیل امکان‌سنجی سیاسی بهره‌گیرند (Vesely, 2020, p. 224).
۶	استفاده از ابزارهای تحلیلی	ابزارهای تحلیلی با ارزیابی اقدامات گذشته، با شفاف‌سازی یا حذف برخی موارد در تدوین سیاست‌ها مؤثرند (Howlett et al., 2014, p. 272).
۷	انعطاف‌پذیر بودن ابزارهای سیاست‌گذاری	ابزارهای مناسب برای سیاست‌گذاری باید به‌قدری انعطاف‌پذیر باشند که استفاده از آن‌ها در یک مدل چندبازیگری از تدوین و ایجاد سیاست به‌صورت دائمی امکان‌پذیر باشد (Klabbers, 1985, p. 146).

<p>از ثمربخش بودن راه‌حل‌های سیاستی که برای مشکلات خوب صورت‌بندی شده ارائه شده، نیز اطمینان خاطر حاصل شود و درصد کمی احتمال خطا و اشتباه وجود داشته باشد (Dunn, 2007, p. 75).</p>	<p>۸ اطمینان از راه‌حل‌ها</p>
<p>جدا از دسته‌بندی سیاست‌ها و مسائل، تدوین‌کنندگان باید به دنبال گزینه‌هایی باشند که متکی بر خارج از دولت هستند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۷۵).</p>	<p>۹ جست‌وجوی گزینه‌های غیرمتکی به دولت</p>
<p>تدوین‌کنندگان سیاست با توجه به محدودیت‌های منابع و زمان صرفاً قادر به تحلیل تعداد محدودی از گزینه‌های سیاستی هستند؛ بنابراین باید گزینه‌های غیرعملی را کنار بگذارند (همان‌جا).</p>	<p>۱۰ حذف گزینه‌های کاملاً غیرعملی</p>
<p>معیار اساسی برای بررسی گزینه‌ها، قابلیت پذیرش سیاسی آنهاست (همان، ص. ۷۶).</p>	<p>۱۱ انتخاب گزینه‌های قابل پذیرش</p>
<p>تدوین‌کنندگان نباید حمایت سیاسی در یک بخش خاص را ثابت فرض کنند. آنها باید در پی انجام تحلیل مستندمحوری باشند که حمایت سیاسی لازم برای تعقیب گزینه‌های خاص سیاستی را به دست می‌آورد (همان‌جا).</p>	<p>۱۲ توجه به کسب حمایت سیاسی</p>
<p>تدوین سیاست‌ها باید با واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی سازگار باشد (Vesely, 2020, p. 218).</p>	<p>۱۳ سازگار بودن با واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی</p>
<p>خلق‌و‌خوی ملی تقریباً در بسیاری از زمینه‌های مختلف سیاسی تأثیر می‌گذارد بر تدوین سیاست‌ها نیز مؤثر است (Schneider, 2006, p. 459).</p>	<p>۱۴ توجه به خلق‌و‌خوی ملی</p>

۱۵	درک مفروضات مردم	برای پیشنهاد یک سیاست عملی و کارآمد به درک دقیق مفروضات مردم در مورد ابزارهای مختلف نیاز است (Vesely, 2020, p. 222).
۱۶	نظرسنجی از شهروندان	نظرسنجی از شهروندان می‌تواند به‌طور مؤثری برای ارزیابی عقل عمومی و افکار عمومی در مورد سیاست‌ها و گزینه‌های سیاستی مورد استفاده قرار گیرد (Johnson & Huff, 1987, p. 128).
۱۷	درک دقیق افکار عمومی	درک دقیق افکار عمومی برای یک دولت دموکراتیک ابزار ارزشمندی در شناسایی یا اجماع برای سیاست‌های خاص ضروری است (Johnson & Huff, 1987, p. 129).
۱۸	ارزیابی گزینه‌ها و سناریوهای مختلف	در مرحله نوشتن پیش‌نویس باید گزینه‌های سیاستی و سناریوهای مختلف مطرح شود و پابرجایی آن‌ها با توجه به ویژگی‌های هر یک از سناریوها محک بخورد (دشمنگیر، مصطفوی و رشیدیان، ۱۳۹۳، ص. ۶۲۳).
۱۹	توجه به ایده‌های خلاقانه	تدوین یکپارچه سیاست‌ها مستلزم ایده‌های خلاقانه است که در آغاز مستلزم شروط عملیاتی است که به بازیگران و ایده‌های جدید اجازه بررسی سیاست‌ها را می‌دهد (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶۷).
۲۰	خلاقیت در تدوین	برای موفقیت در صورت‌بندی مشکل، تحلیلگر باید با استفاده از قوه خلاقه خود راه‌حل‌های بدیعی را برای مشکلاتی ارائه کند که مبهم و نامشخص بوده و به‌درستی تعریف نشده‌اند (Dunn, 2007, p. 77).
۲۱	وجود نظریه‌ی علی مناسب	طراحی سیاست خوب حاکی از آن است که سیاست‌گذاران از یک نظریه‌ی علی مناسب برخوردارند (Capano & Howlett, 2019, p. 4).

تدوین‌کنندگان سیاست‌ها باید هنگام پیشنهاد گزینه‌های سیاستی جامع که به‌دنیال تغییرات اساسی در وضعیت موجود هستند، دشواری به‌دست آوردن اطلاعات درباره نتایج سیاست و ریسک بیشتر سیاست‌های جامع برای سیاست‌گذاری را پیش‌بینی و خود را برای آن آماده کنند (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۷۲).	توجه به دشواری کسب اطلاعات در سیاست‌های جامع	۲۲
مشکلات خوب صورت‌بندی‌شده مشکلاتی هستند که فقط شمار معدودی از سیاست‌گذاران با آن‌ها سروکار دارند و تعداد محدودی راه‌حل سیاستی برای آن‌ها ارائه شده است (Dunn, 2007, p. 75).	ارائه راه‌حل‌های محدود	۲۳
یک نظام مدیریت دوراندیش باید تحلیل‌ها و روش‌هایی را تشویق کند که مفروضات و زنجیره استنتاج در آن‌ها به‌خوبی مشخص شده باشد، منشأ و میزان عدم قطعیت نتیجه‌گیری‌های آن‌ها معلوم باشد و بر رویه‌هایی که دیدگاه‌های متفاوت را تشریح می‌کنند، پافشاری نماید (هیوئر، ۱۳۸۰، ص. ۳۵).	مشخص بودن مفروضات و میزان عدم قطعیت نتایج	۲۴
لازم است ضمن انجام مطالعات آینده‌نگاری، مکانیسم‌هایی مثل تدوین برنامه براساس سناریوهای مختلف و یا بازنگری سالیانه مفاد آن و انعطاف‌پذیری برنامه بیشتر شود؛ به عبارت دیگر، رویکرد برنامه‌ریزی غلتان باید در دستورکار قرار گیرد (گودرزی، علیزاده، غربی و محسنی کیاسری، ۱۳۹۳، ص. ۱۵۸).	سناریومحوری و برنامه‌ریزی غلتان	۲۵
توانایی پیش‌بینی شرایط مؤلفه‌های مهم در تدوین سیاست خوب و محکم است (Steen, 2017, p. 182).	توانایی پیش‌بینی شرایط	۲۶
سیاست‌گذاری خوب باید براساس یادگیری از تجارب باشد (محمدی فاتح، دانایی‌فرد، رهنور و فروزنده، ۱۳۹۵، ص. ۲۳).	درس‌آموزی	۲۷
به‌جای تدوین برنامه‌های کلان صرفاً بهتر است بر مسئله‌ای مشخص با مقیاس جغرافیایی محدود تمرکز شود (حاجیانی، ۱۳۹۵، ص. ۱۲).	برنامه‌ریزی هسته‌ای	۲۸
تحلیلگران مدعی‌اند که انسجام یا نزدیکی زیرنظام‌های سیاست‌گذاری عامل مهم اثرگذار بر گرایش باطنی به راه‌حل‌های سیاست‌های جدید یا نوآورانه برای ظهور از درون فرایند تدوین به‌شمار می‌رود (هاولت و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۲۲۸).	انسجام و نزدیکی زیرنظام‌های سیاست	۲۹

۳۰	ارزیابی مقایسه‌ای راه‌حل‌ها	از آنجا که هر مشکل خاص ممکن است دارای چندین راه‌حل بالقوه باشد که هر کدام هزینه‌ها و مزایای متفاوتی دارند، این گزینه‌ها برای هدایت تصمیم‌گیری به ارزیابی مقایسه‌ای نیاز دارند (Jordan & Turpenny, 2015, p. 9).
۳۱	استفاده از تحقیقات در ارائه راه‌حل‌ها	در مرحله تدوین سیاست، تحقیقات اطلاعاتی در مورد گزینه‌های سیاست و نتایج احتمالی آن‌ها ارائه می‌دهد (Gill & Lyall, 2017, p. 249).
۳۲	دانش فنی و معرفتی	دانش معرفتی و سایر دانش فنی می‌تواند عنصری تعیین‌کننده در روند تدوین سیاست‌های نهادهای ملی و فراملی باشد (Zito, 2017, p. 316).
۳۳	استفاده از شاخص در ارزیابی	شاخص‌ها می‌توانند به‌طور غیرمستقیم تدوین سیاست با ارائه اطلاعاتی بیشتر، به ارزیابی سیاست خاص و ابزارهای طراحی که برای مقایسه گزینه‌های سیاستی استفاده می‌شوند، کمک کنند (Lehtonen, 2017, p. 170).
۳۴	استفاده از اعداد	اعداد و آمار می‌توانند ابزار قدرتمندی برای پشتیبانی از تصمیم‌گیری و ایجاد اجماع باشند (Oborn & et al., 2013, p. 270).
۳۵	پیوند برنامه بودجه	راهبری فرایند برنامه‌ریزی به‌صورت فرایندی پیوسته و مستمر، بدون ارتباط ارگانیک برنامه و بودجه امکان‌پذیر نیست (گزارش عملکرد قانون برنامه پنجم توسعه در سال ۱۳۹۲، ۱۳۹۴، ص. ۴۰).
۳۶	ارزیابی امکان‌سنجی	هدف‌گذاری هر برنامه باید در چارچوب توان اجرایی کشور و امکانات واقعی آن انجام شود. در واقع ارزیابی امکان‌سنجی در مرحله قبل از آغاز برنامه‌ریزی ضروری است (عزیزخانی، ۱۳۹۳، ص. ۱۶).
۳۷	ارزیابی هزینه و فایده	در تمام طرح‌ها و سیاست‌های اجرایی اصولاً باید مستندات و تحلیل‌های روشنی از هزینه و فایده اجرای سیاست وجود داشته باشد تا بدین وسیله از یک سو راهکارهای لازم برای تأمین هزینه‌ها را پیش‌بینی کرد و از سوی دیگر تدابیر مقتضی برای کاهش آن اندیشید (همان، ص. ۱۷).

۵-۵. معیارهای مربوط تعیین اهداف سیاست های تدوین شده

دسته پنجم معیارهای تدوین خوب سیاست های عمومی به تعیین اهداف سیاست های تدوین شده مرتبط هستند. در جدول ۶، این معیارها و نمونه داده های معرف هر معیار آمده است.

جدول ۶. معیارهای مربوط تعیین اهداف سیاست های تدوین شده

ردیف	معیارهای مربوط به تعیین اهداف	نمونه داده ها
۱	مشخص بودن اهداف	اهداف باید دقیق و واقعی باشند، نه گسترده و قابل تفسیر (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۷۳).
۲	جامع و مانع بودن	برنامه باید از یک سو آنچه را که لازم است انجام شود، به صورت شفاف مشخص نماید و از سوی دیگر باید از هرگونه گزافه گویی بپرهیزد (گودرزی و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۱۵۸).
۳	قابل اندازه گیری بودن اهداف	اهداف باید یک آینده مطلوب را به صورت قابل اندازه گیری تعریف کنند؛ به گونه ای که این امکان وجود داشته باشد که تأیید شود آیا قابل تحقق هستند یا خیر (فریزن و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۷۳).
۴	قابل قبول بودن اهداف	اگر اهداف و سطوح اهداف برای اثرگذاری بر رفتار هستند، باید قابل قبول و درک باشند و تفسیر یکسانی از آنها توسط مسئولان دستیابی به آنها وجود داشته باشد (همان جا).
۵	واقع گرایانه بودن اهداف	اهداف و سطوح اهداف باید جاه طلبانه باشند. تنظیم هدفی که صرفاً وضعیت فعلی را منعکس می کند، مفید نیست؛ اما اهداف باید واقع بینانه هم باشند، به نحوی که مسئولان آنها را معنادار بدانند (همان، ص. ۷۲).
۶	زمان بندی اهداف	اهداف و سطوح اهداف اگر دارای یک تاریخ یا دوره زمانی مشخص نباشند، مبهم باقی می ماند (همان، ص. ۷۳).
۷	محدود بودن اهداف	تدوین کنندگان سیاست همچنین باید به خاطر داشته باشند که سه سطح اهداف لزوماً برای همه موقعیت های سیاست گذاری یکپارچه ضروری نیستند و اهداف باید محدود باشند تا مانع سردرگمی شوند (همان، ص. ۷۲).

۸	سازگاری اهداف با یکدیگر	در نهایت در تدوین اهداف، به‌ویژه در سطح کلان، تدوین‌کنندگان سیاست باید بررسی کنند که آیا اهداف مورد نظر با سایر اهداف جامعه سازگار است یا خیر (همان‌جا).
۹	تعیین اهداف براساس علل ریشه‌ای	تدوین‌کنندگان سیاست باید بر مبنای تحلیل علل ریشه‌ای، اهداف را برای راه‌حل سیاستی بالقوه تعیین کنند (همان، ص. ۷۱).
۱۰	مطابقت با برداشت دولت	مطابقت با برداشت دولت از بهترین روش‌های امکان‌سنجی اهداف مناسب و ابزاری برای دستیابی به آن‌هاست (Howlett & Kraft, 2012, p. 82).
۱۱	تطبیق اهداف و ابزارهای سیاسی	تطبیق اهداف و ابزارهای سیاسی در نتیجه وظایف و فعالیت‌های تدوین بسیار مهم است (Howlett & Mukherjee, 2017, p. 3).
۱۲	اطمینان از ارتباط عناصر تدوین با اهداف	عناصر تدوین سیاست جدید از نظر منطقی با اهداف و اهداف کلی سیاست ارتباط دارند (Colebatch, 2018, p. 378).
۱۳	انتخاب روش متناسب با هدف	انتخاب روش می‌تواند واقعیت را تحت تأثیر قرار دهد. این انتخاب باید متناسب با هدف مشخص باشد (Vesely, 2020: 219).
۱۴	استفاده از شاخص‌ها برای تعیین اهداف	شاخص‌ها می‌توانند به فرایندهای تعیین اهداف با استفاده از تمرین‌های سناریوسازی و مشاهده کمک کنند (Lehtonen, 2017, p. 169).
۱۵	هماهنگی ابزارهای رسیدن به اهداف	هماهنگی بخش‌های گوناگون باید در هدف‌ها، در وسایلی که برای رسیدن به هدف‌ها فراهم می‌شود و میان وسایل و اهداف وجود داشته باشد (رجب‌پور، ۱۳۹۸، ص. ۳).
۱۶	اولویت‌بندی اهداف	نکته بسیار حائز اهمیت دیگر برای تصمیم‌گیرنده، اولویت‌بندی و تدوین صحیح و منطقی اهداف است (قاسمی، ۱۳۸۲، ص. ۲).

۶. نتیجه‌گیری

تدوین سیاست یکی از مهم‌ترین مراحل سیاست‌گذاری است. در این مرحله، بازیگران مختلفی نقش ایفا می‌کنند. نقش تحلیلگران سیاست در این مرحله مهم‌تر است. در مرحله تدوین سیاست، ارتباط سیاست‌گذاران و تحلیلگران سیاست افزایش می‌یابد. تحلیلگران سیاست نقش مهمی در شناسایی ابعاد و عوامل مؤثر بر مسائل سیاستی و برآورد پیامدها و نتایج گزینه‌های سیاستی ایفا می‌کنند. هر اندازه دولت‌ها در تدوین سیاست موفق و منطقی عمل کنند، احتمال اجرای موفق سیاست‌ها و دستیابی به اهداف مورد نظر افزایش می‌یابد. اهمیت مرحله تدوین سیاست از آن روست که ناکامی تحلیلگران و سیاست‌گذاران در حل هر مشکل اغلب ناشی از اشتباه گرفتن آن مشکل و پرداختن به مشکل دیگر است. علاوه بر این، اهمیت مرحله تدوین سیاست در روشن کردن ماهیت و وضعیت مشکلات سیاستی است و اینکه گزینه‌های سیاستی برای حل این مشکلات شناسایی و مدون می‌شوند و پیامدهای احتمالی و تأثیرات آن بر مشکل مورد نظر ارزیابی می‌گردد. بررسی گزینه‌های مختلف باعث می‌شود گزینه‌های سیاسی مناسب هر مشکل به سیاست‌گذاران پیشنهاد شود. به‌رغم اهمیت تدوین سیاست، همان‌طور که در این پژوهش بیان شد، ادبیات علمی سیاست‌گذاری عمومی در این زمینه انسجام لازم را ندارد. در سال‌های اخیر، به‌تدریج آثار برجسته‌ای در این زمینه منتشر شده که در آن‌ها، ابعاد مفهومی تدوین سیاست‌های عمومی و جایگاه و اهمیت آن در فرایند سیاست‌گذاری عمومی تشریح شده است.

در این راستا، این پژوهش با هدف شناسایی و دسته‌بندی معیارهایی برای تدوین خوب سیاست‌های عمومی انجام شد. شناسایی معیارهای تدوین خوب سیاست‌های عمومی می‌تواند گامی در راستای تحقق علمی شدن فرایند تدوین سیاست‌ها باشد و به توفیق بیشتر در تدوین سیاست‌های عمومی منجر شود. روش پژوهش مبتنی بر تحلیل مضمون و مشتمل بر کدگذاری باز و محوری بود. داده‌های پژوهش نیز با استفاده از روش اسنادی گردآوری شد. با بررسی پژوهش‌های حوزه سیاست‌گذاری عمومی، معیارهایی برای تدوین خوب شناسایی و در پنج مضمون دسته‌بندی شد: ۱. معیارهای مربوط به ماهیت مسئله عمومی؛ ۲. معیارهای مربوط عوامل مسئله عمومی؛ ۳. معیارهای مربوط به بازیگران تدوین؛ ۴. معیارهای مربوط به راه‌حل‌های ارائه‌شده؛ ۵. معیارهای مربوط به تعیین اهداف. این معیارها راهنمای تحلیلگران و سیاست‌گذاران در تدوین سیاست‌های عمومی در حوزه‌های مختلف خواهد بود. پژوهشگران سیاست‌گذاری عمومی می‌توانند با شناخت ابعاد و معیارهای مربوط به مرحله تدوین سیاست، این معیارها را در پژوهش‌های حوزه‌های مختلف سیاست‌گذاری به‌صورت عملیاتی به‌کار گیرند.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Anderson, J. E. (2003). *Public Policy-Making*. New York: Houghton Mifflin.
- A report on the fifth development in 2013* (clause 213 of the fifth development plan), second volume. Tehran: Institute of Management and Planning. (Persian)
- Azizkhani, F. (2014). *On the fifth development plan: pathology of development plans in Iran*. Tehran: Research Center of Parliament, Planning and Budget Studies. (Persian)
- Bakir, C. (2019). "Actions, contexts, mechanisms and outcomes in macro prudential policy design and implementation". *Public Policy and Administration*, 36(2), 205-231.
- Badri, A., Rezvani, M., & Khodadadi, P. (2020). "Analyzing the factors and processes of spatial policy making of physical development of rural areas of Iran". *Physical Development Planning*, 17, 25-44. (Persian)
- Braun, V., & Clark, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. from: <http://eprints.uwe.ac.uk/11735>.
- Burroughs, R. (2017). "Positive and negative feedback in policy formulation 63-77". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Capano, Gi., & Howlett, M. (2019). "Causal logics and mechanisms in policy design: How and why adopting a mechanistic perspective can improve policy design". *Public Policy and Administration*, 36(2) 141-162. [DOI: [10.1177/0952076719827068](https://doi.org/10.1177/0952076719827068)]
- Colebatch, H. K. (2018). "The idea of policy design: Intention, process, outcome, meaning and validity". *Public Policy and Administration*, 33(4), 365-383.
- Craft, J., & Howlett, M. (2012). "Policy formulation, governance shifts and policy influence: location and content in policy advisory systems". *Public Policy Journal*, 32(2), 79-98.
- De Ridder, W., Turnpenney, J., Nilsson, M., & Von Raggamby, A. (2007). "A framework for tool selection and use in integrated assessment for sustainable development". *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 9(4), 423-441.
- Doshmangir, L., Moštafavi, H., & Rashidian, A. (2014). "How to analyze policies: a review of approaches of political analysis in medicine". *Research Journal of Health Systems*, 7(2), 138-150. (Persian)

- Dunn, W. (2007). *Public policy analysis: An introduction*. Forth Ed. Pearson Prentice Hall.
- Eichbaum, Ch., & Shaw, R. (2017). "The impact of political parties, executives and political staff on policy formulation". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Fafard, P. (2008). "Evidence and healthy public policy". *National Collaborating Centre for Healthy Public Policy Canadian Policy Research Network*. from: <http://www.ncchpp.ca/docs/FafardEvidence08June.PDF>.
- Fischer, F., Miller, G., & Sidney, M. (2007). *Handbook of Public Policy Analysis*. Taylor & Francis.
- Fritzen, S., Howlett, M., Ramesh, M., & Xun, W. (2014). *Integrated policymaking for sustainable development: a reference manual* (translated into Farsi by Yahya Kamali and Majid Ehteshami). Tehran: Angize Publication. (Persian)
- Fontaine, G. (2020). "The contribution of policy design to realist evaluation". *Evaluation*, 26(3), 296-314.
- Ghasemi, M. (2003). *On the fourth development plan: notes on the quantitative tables of the plan*. Study Center of the Islamic Parliament, Deputy of Research Studies of Planning and Budget, No. 6897. (Persian)
- Gholipour, R., & Gholampour Ahangar, E. (2010). *Public policymaking process in Iran*. Tehran: Research Center of Islamic Parliament. (Persian)
- Gill, B. J., & Lyall, C. (2017). "Knowledge brokers and policy advice in policy formulation 249-264". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Goodarzi, M., Alizadeh, H., Gharibi, J., & Mohseni Kiasai, M. (2014). "Pathology of science and technology policies in Iran: an analysis of the fifth development plan". *Journal of Technology Development Management*, 2(2), 137-161. (Persian)
- Gunn, A. (2017). "Policy entrepreneurs and policy formulation 265-282". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Gupta, D. K. (2014). *Analyzing public policy: concepts, tools, and techniques* (translated

into Farsi by Rahmatollah Gholipour and Mehdi Faghihi). Tehran: Mahkameh. (Persian)

Hajar, M. A. (2005). "Setting the stage: a dramaturgy of policy deliberation". *Administration & Society*, 36(6), 624-746.

Hajian, E. (2016). "The methodology of designing an appropriate model for strategic studies". *Rahbord*, 25(78), 5-28. (Persian)

Hai, D. P. (2013). "Process of public policy formulation in developing countries". Graduate Academy of Social Science, from: <https://www.semanticscholar.org/paper/Process-of-public-policy-formulation-in-deve>. <https://www.semanticscholar.org/paper/Process-of-public-policy-formulation-in-developing-Hai/d17a35df9c233a49cea9cf3d8365901bf4e4fa23>

Harrar, S. W., & Bawden, D. L. (1972). "The use of experimentation in policy formulation and evaluation". *Urban Affairs Quarterly*, 7(4), 419-430. [DOI: [10.1177/107808747200700404](https://doi.org/10.1177/107808747200700404)]

Hayes, W. (2014). Defining Policy Formulation. The Public Policy Cycle Web Site (online resource) from: <http://profwork.org/pp/formulate/define.html>.

Heuer, R. J. (2001). *Psychology of intelligence policy* (translated into Farsi Javad Alaghband Rad). Tehran: Foreign Affairs Publication. (Persian)

Hogwood, B., & Gunn, L. (1984). *Policy Analysis for Real World*. Oxford: Oxford University Press.

Hope, R., Graaf, V., de, Henk, Dijk, V. A. (1987). "Implementation research and policy design: problem tractability, policy theory and feasibility testing". *International Review of Administrative Science*, 53(4), 581-604.

Hosseinpour, J. (2005). "Lack of systemic approaches in designing strategic plans of communication and development". *Political and Economic Information*, 221-222, 170-183. (Persian)

Howlett, M. (2017). "Policy tools and their role in policy formulation: dealing with procedural and substantive instruments 96-111". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.

- Howlett, M., & Lejano, P. R. (2012). "Tales from the crypt: the rise and fall (and rebirth?) of Policy design". *Administration & Society*, 45(3), 357-381.
- Howlett, M., & Mukherjee, I. (2017). "Policy formulation: where knowledge meets power in the policy process 3-22". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Howlett, M., & Ramesh, M. (2001). *Studying public policy: policy cycles and policy subsystems* (translated into Farsi by Abbas Manvarian and Ebrahim Golshan). Tehran: Center of Governmental Management Education. (Persian)
- Howlett, M., Tan, L. S., Migone, A., Wellstead, A., & Evans, B. (2014). "The distribution of analytical techniques in policy advisory systems: Policy formulation and the tools of policy appraisal". *Public Policy and Administration*, 29(4), 271-291.
- Johnson, F. G. (2017). "The role of public participation and deliberation in policy formulation 198-214". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Johnson, B., & Huff, C. R. (1987). "Public opinion and criminal justice policy formulation". *CJPR*, 2(2), 118-132.
- Jordan, A. J., & Turnpenny, J. R. (2015). *The tools of policy formulation: Actors, capacities, venues and effects*. New Horizons in Public Policy Series, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK.
- Kamali, Y. (2014). *An introduction to public policymaking*. Tehran: Institute of Jihad Publication. (Persian)
- Khalili, M., & Kafashian, M. (2011). "Analyzing the requirements or designing national policies of information in Iran". *Pazhuhesh*, 89, 9-26. (Persian)
- Klabbers, H. G. J. (1985). "Instruments for planning and policy formulation Some methodological considerations". *Simulation & Games*, 16(2), 135-160.
- Lasswell, H. D. (1971). *A Pre-view of policy sciences*. New York: American Elsevier Publishing Co.
- Lehtonen, M. (2017). "Operationalizing information: measures and indicators in policy formulation". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.

- Linder, H. S., & Peters, B. G. (1990). "An institutional approach to the theory of policy making: the role of guidance mechanisms in policy formulation". *Journal of Theoretical Politics*, 2(1), 59-83.
- Martine, G., & Faria, V. (1988). "Impacts of social research on policy formulation: lessons from the Brazilian experience in the population field". *The Journal of Developing Areas*, 23(1), 43-62.
- Millar, H., Davidson, A., & White, A. L. (2020). "Puzzling Publics: The role of reflexive learning in universal pre-kindergarten (UPK) policy formulation in Canada and the US". *Public Policy and Administration*, 35(3), 312-336.
- Mohammadi Fateh, A., Danayi Fard, H., Rahnavar, F., & Forouzandeh, L. (2016). "Designing a model for improving the potential of executive power". *Journal of Technology Development and Management*, 29(3), 3-38. (Persian)
- Muller, P. (2003). *Public policymaking* (translated into Farsi by Hamidreza Malek Mohammadi). Tehran: Dadgoštar. (Persian)
- Mumper, M. (2003). "Does policy design matter? comparing universal and targeted approaches to encouraging college participation". *Educational Policy*, 17(1), 38-59.
- Nair, S., & Howlett, M. (2017). "The central conundrums of policy formulation: ill-structured problems and uncertainty 23-38". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Nekola, M., & Kohoutek, J. (2017). "Policy formulation as policy work: developing options for government 39-62". In *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Nilsson, M., Andrew J., Turnpenny, J., Hertin, J., Nykviš, B., & Russel, D. (2008). "The use and non- use of policy appraisal tools in public policy making". *Policy Sciences*, 41(4), 335-355.
- Oborn, E., Barrett, M., & Dawson, S. (2013). "Distributed leadership in policy formulation: A socio material perspective". *Organization Studies*, 34(2), 253-276.
- Parsons, W. (2006). *The policy process and policy analysis* (translated into Farsi by Hamidreza Malek Mohammadi). Tehran: Institute of Strategic Studies. (Persian)
- Pessali, H. (2011). "Public policy design in developing societies beyond transplantation".

Journal of Developing Societies, 27(1), 11-28.

- Peters, B. G. (1988). "Policy design and the development of policy indicators". *Knowledge*, 9(2), 278-296.
- Peters, B. G. (2002). *Governance: A garbage can perspective*. Vienna: Institution for Advanced Studies.
- Qureshi, Z. (1982). "The Delphi method and policy formulation". *Strategic Studies*, 5(3), 85-95.
- Rajabpour, H. (2019). "Pathology of planning system: review of changes in planning system in Iran". *Office of Economics Studies*, No. 16786. (Persian)
- Rashidi, M., & Radadi, A. (2008). "A web model of governance and control: a model for designing development plans in Iran". *Process Development and Management*, 70, 3-34. (Persian)
- Roman, V. A. (2017). "The determinants of public administrators' participation in policy formulation". *American Review of Public Administration*, 47(1), 102-129.
- Ronaghi, M., & Feizi, K. (2014). "Effective factors of educational and technological policies of university". *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*, 7(3), 167-174. (Persian)
- Sapru, R. K. (1998). *Public policy formulation, implementation and evaluation*. New Delhi: Sterling Publishers Private Limited.
- Saint-Martin, D. (2000). *Building the new managerialist state*. Oxford: Oxford University Press.
- Scheider, L. A. (2006). "Patterns of Change in the Use of Imprisonment in the American States: An Integration of Path Dependence, Punctuated Equilibrium and Policy Design Approaches". *Political Research Quarterly*, 59(3), 457-470.
- Sidney, M. S. (2007). "Policy formulation: design and tools". In F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney (eds.), *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods* (pp. 79-87). New Brunswick, NJ: CRC Taylor & Francis.
- Steen, V. D. M. (2017). "Anticipation tools in policy formulation: forecasting, foresight and implications for policy planning 189-197". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk.

Northampton, MA USA.

- Stiftung, F. E. (2008). Seminar on Policy Development in Political Parties. Lusaka, 12 June. Clever Madimutsa Publication: Zambia.
- Strassheim, H. (2019). "Behavioral mechanisms and public policy design: Preventing failures in behavioral public policy". *Public Policy and Administration*, 36(2), 187-204. [DOI: [10.1177/0952076719827062](https://doi.org/10.1177/0952076719827062)]
- Thomas, H. G. (2001). "Towards a new higher education law in Lithuania: reflections on the process of policy formulation". *Higher Education Policy*, 14(3), 213-23.
- Vahid, M. (2004). *Public policymaking*. Tehran: Mizan. (Persian)
- Vesely, A. (2017). "Problem delimitation in policy formulation 81-95". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Vesely, A. (2020). "Policy formulation redesigned: A new understanding of policy design and its implications for instruction", *Teaching Public Administration*, 38(3), 213-232.
- Wilder, M. (2017). "Policy paradigmes and formulation process 433-466". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.
- Zito, R. A. (2017). "Expert networks and epistemic communities: articulating knowledge and collective entrepreneurship 304-319". In Howlett, Micheal & Mukherjee, Isani. *Handbook of policy formulation*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham uk. Northampton, MA USA.